

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **365**
G.J. van Middelkoop

Kun je God dienen in deze wereld?

MEDITATIEF **370**

R.J. Vreugdenhil
We kennen Hem te goed,...

WANDELEN MET GOD **371**

R.J. Meijer
De kerk op de brede weg?

UIT ALLE VOLKEN **373**

W.M. Bakker
Asielkat

MAN, VROUW EN KERK **374**

E.A. de Boer
Rust in gebed

KERKGESCHIEDENIS **378**

C. Hoksbergen
"Ontmoeting en confrontatie met anderen"

GEMEENTEOPBOUW **382**

K. Koelewijn
Gemeenteproject: hoe, wat, voor wie?

en verder...

LIED VAN DE WEEK
Uit de kerken
Nieuw uitgekern
Meegelezen
Persbericht

KERKELIJK LEVEN / G.J. van Middelkoop

KUN JE GOD DIENEN IN DEZE WERELD?

De christen is burger van twee rijken. Vóór alles is hij burger van het hemels koninkrijk. Dat is niet van deze wereld, het past er niet bij, het staat er haaks op. Maar hij heeft ook een plaats op deze wereld en een aardse nationaliteit. Hij maakt deel uit van de stad of het dorp waar hij woont en van het bedrijf waar hij werkt. Hoe combineer je dat? Hoe doe je recht aan je leven op aarde zonder aan je hemelse burgerschap tekort te doen? De vorige week keken we naar de opstelling die Hervormden kozen in dit spanningsveld. In de eerste helft van de twintigste eeuw stonden zij meestal vrij kritiekloos tegenover de samenleving en volgden zij de ontwikkelingen in de liberale cultuur: Na de Tweede Wereldoorlog oriënteerden zij zich nog steeds op de samenleving, maar nu werd hun verbondenheid meer kritisch. De midden-orthodoxen zagen het als de roeping van de kerk om de wereld te vernieuwen onder het koningschap van God. Sinds 1980 zijn de grote visioenen verbleekt. De kerk werd een minderheidskerk, die geabsorbeerd wordt door interne problemen en niet langer een boodschap meer heeft voor cultuur en samenleving. Prof. Van de Beek ziet vooral een breuk tussen kerk en wereld. De wereld moet in haar atheïsme ontmaskerd worden, de kerk moet zich weer bewust worden van haar vreemdelingschap. Hoe gingen gereformeerden met deze vragen om?

G363G333 N6212

Verbleekte visioenen?

De laatste lezing op het Kamper congres over de gereformeerde theologie in de twintigste eeuw werd gehouden door prof. dr B. Kamphuis. Onder de titel *Van gemene gratie naar secularisatie* besprak hij de houding van de gereformeerden in de Gereformeerde Kerken tegenover cultuur en samenleving. Aanvankelijk werd die sterk beheerst door de opvattingen van Abraham Kuyper, later kwamen die op verschillende manieren in discussie.

We kijken naar de hoofdpunten van zijn verhaal:

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
PROF. DR. B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER,
DRS. A.L. Th. DE BRUIJNE,
DRS. I.D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES,
J. WESTERT.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS E. BRINK,
J.M. DE JONG,
DRS C. HOKSBERGEN,
DRS A.S. VAN DER LUGT,
DR J. SMELIK, DRS H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Meulenbeldlaan 159, 7602 XK Almelo, tel. 0546-870843. E-mail: reformatie@wxss.nl

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

UITGEVER:

Print Media bv, Bedum. Technische Realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum.

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7, 9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636. Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENT:

€ 47,- per jaar. Studenten € 35,- per jaar (binnenland), € 92,50,- per jaar (buitenland).
Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende jaar te geschieden.

Losse nummers € 1,20 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: € 0,45 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

In oktober 1898 hield Kuyper zes lezingen in het Amerikaanse Princeton. In deze zogenaamde Stone-lezingen gaf hij een brede uiteenzetting van wat Calvinisme was en waar het voor stond. Het is een wereldbeschouwing die grote betekenis kan hebben voor de toekomst. Aan het eind van de negentiende eeuw heerste er een fin de siècle-stemming, waarin men klaagde over verarming, inzinking en verstarving. Ook Kuyper kende dat gevoel. Maar aan de andere kant heeft hij grote verwachtingen. Als we willen bouwen op de calvinistische fundamenteën, mogen we hopen op een opbloei van het leven dankzij Gods genade. Het visioen dat hij ontvouwt is uitermate boeiend, niet alleen in zijn concrete uitwerkingen, maar ook in de motieven die hem drijven. Kamphuis noemt: diepe eerbied voor Christus als Heer, grote verwachtingen van de Geest van God, authentiek christelijke hoop, sterke betrokkenheid op het leven van deze wereld.

tuur leek. De visioenen van Kuyper lijken definitief achterhaald te zijn. 'Moeten we niet, zoals Van de Beek ons indringend voorhoudt, de wereld weer leren zien als een voorspel voor de eeuwigheid en weer gewoon erkennen dat het christelijk geloof een hemelgeloof is? Alle culturele visioenen zijn dan bij voorbaat illusies en alle discussie daarover vruchteloos.' Of is er toch meer te zeggen?

Kuyperianisme en verwereldlijking

Hoe keek Kuyper tegen de wereld aan? In mijn woorden: Hij verzette zich tegen de tendens de wereld vooral te zien als de zondige wereld, gebied dat bezet is door de boze en vervreemd van God. Dat is wel waar, maar dat is maar één kant van de zaak; er is meer te zeggen. De dagen van deze onwettige bezetter zijn geteld en de wereld blijft de wereld van God, zijn goede schepping die Hij van dag tot dag onderhoudt. Dat

BAVINCK

kerngedachten:

- een piëtistisch getinte vroomheid die geen oog heeft voor de wereld, is van doperse, niet van calvinistische geest
- het Evangelie is een blijde boodschap voor de hele kosmos; het is een woord voor alle volken, tijden en toestanden
- kennis en wetenschap berusten in laatste instantie steeds op geloof
- uit God, door God en tot God zijn alle dingen
- in het licht van God zien wij het licht

Maar een eeuw later, zegt Kamphuis, staan we voor de vraag wat de betekenis is geweest van dit visioen. In de jaren dertig en zestig werd er ingrijpende kritiek geleverd en diepgaand gedebatteerd. Vandaag staan we bij de puinhopen van wat ooit een christelijke cul-

bracht Kuyper ertoe te spreken over tweeërlei genade: de genade die mensen bekeert tot een nieuw leven met God en de genade die een voortbestaan van wereld en samenleving mogelijk maakt. Deze 'algemene' genade houdt de zonde tegen en biedt ruimte voor

{betrekkelijk) positieve ontwikkelingen in de geschiedenis. Eenvoudig gezegd, werkt de kerk op het gebied **van** de bijzondere **genade**: de staat, **de** samenleving en de cultuur bewegen zich op het gebied van de algemene genade.

een korte weergave van de opvattingen van Kuypers. Volgens latere kritiek, zegt Kamphuis, leidden deze opvattingen tot verwereldlijking en ontkerstening. Het kon er op gaan lijken, dat de algemene genade voor de beleving van de

naast was het een tijd waarin velen met culturele en historische speculaties bezig waren. Daarmee wordt Kuypers betekenis gerelativeerd. Maar ook onze kritiek op hem vraagt om relativering. Het is tijd om met wat meer nuchterheid en afstand over Kuypers te oordelen. Vandaag kunnen we zijn culturele visioen niet meer delen. Maar toch geeft hij ons nog genoeg te denken.

KUYPER

kerngedachten:

- *het calvinisme is een volwaardige wereldbeschouwing*
- *er is algemene en bijzondere genade of gemene gratie en particuliere gratie*
- *de bijzondere genade bewerkt de zaligheid der uitverkorenen en heeft geen aanrakingsvlak met de wereld*
- *de algemene genade maakt het mogelijk, dat gerealiseerd wordt wat God bij de schepping aan mogelijkheden in de wereld heeft gelegd; de zonde wordt tegengehouden en er is ruimte voor positieve ontwikkelingen*
- *nodig is een calvinistisch reveil*
- *we moeten het hele leven opeisen voor koning Christus (geen duimbreed!) met behulp van christelijke organisaties*

De slaaf heeft geen zeggenschap over de kerk, maar volgens Kuypers is het een grondgedachte van het Calvinisme, dat er geen confessionele burgermaatschappij of staal behoort te zijn. Zo wordt de slaaf onttrokken aan de zeggenschap van de kerk en dat kun je secularisatie noemen. Bij Kuypers is dit echter een 'technisch' en neutraal begrip. Hij wilde daarmee zeker niet naar een secularisatie die samenleving en cultuur steeds meer onder het beslag van Gods geboden zou weghalen. Maar in zijn ogen was het niet zo dat de kerk als kerk overheid en samenleving moest aanspreken.

Dat was een taak voor de gelovige burgers, die als gelovigen in de kerk aan Gods Woord werden gebonden en vanuit die band dat heilzame Woord voorzover mogelijk tot gelding lieten komen in de samenlevingsverbanden van de wereld. Tot zover

mensen belangrijker werd dan de particuliere. Of dat de leer van de gemene gratie resulteerde in de idee van de neutrale staat. Kamphuis stemt toe dat Kuypers enthousiasme voor de mogelijkheden van de gemene gratie groot is, dikwijls te groot. Maar daarnaast wijst hij erop, dat de algemene genade bij Kuypers niet op zichzelf staat, maar nauw verflochten is met de bijzondere genade. Los van de particuliere genade kan de gemene gratie niets bereiken. Zonder Christus is er geen sprake van werkelijke ontplooiing. 'De hoofdbedding voor de ontwikkeling van het menselijk geslacht is gevormd door het kruis van Golgotha.'

Verder wijst Kamphuis erop, dat Kuypers duidelijk een kind was van zijn tijd. De grote verhalen over het Calvinisme stonden in het teken van de emancipatie van de gereformeerden. Daar-

Schilder en de Barthianen

Zoals je van Kuypers moet zeggen dat hij een kind van zijn tijd was, zo moet je van Schilder en de Barthianen zeggen, dat **ook** zij niet los van hun tijd te denken zijn, stelt Kamphuis. De Eerste Wereldoorlog sloeg een hrcuk in de Westerse cultuur. Dat liet de illusies verdwijnen over wat er nog allemaal mogelijk was vanuit mens, wereld en cultuur in het algemeen. Dat had tot gevolg een beweging van het algemene naar het bijzondere. Alleen wat God doet in Christus, schept mogelijkheden.

Barth benadrukt, dat er geen weg is van de mens en de menselijke mogelijkheden naar God en zijn Koninkrijk. Er is alleen de andere weg, van God naar de mens, in Christus. Er is een groot kwalitatief onderscheid tussen Schepper en schepsel. God is in de hemel en dat betekent dat al het aardse, de schepping, de geschiedenis en het zogenaamde christelijke leven onder **kritiek** staat. Concreet betekende dit dat Barthianen bijvoorbeeld bezwaren hadden tegen christelijke politiek en christelijk onderwijs. Schilder kan in het Kuypers leer over de gemene gratie niet meer uit de voeten. Zo algemeen kun je over Gods genade niet spreken. Ook wie over de cultuur spreekt, moet over Christus spreken. Alleen in Christus is werkelijk cultuur mogelijk. Maar **Schilder**

der blijft - anders dan Barth - de verlossing door Christus zien als het herstel van de oorspronkelijk goede schepping. Christus grijpt terug op **dat** wat er **vanaf** het begin was. Zo komt er grote continuïteit tussen schepping en herschepping. De schepping is **het** werk van **Gods** handen. **God** gaat als God met ons mee in heel ons leven, en wil daarin gelovig door ons; gediend worden. We hebben maar niet op losse momenten met God te doen, maar Hij is permanent aan het werk in ons bestaan en in de geschiedenis van de wereld als geheel. Schilder weigert consequent de geschapen werkelijkheid en de geschiedenis van die geschapen werkelijkheid los van God te zien. Dat is de krachtige anti-seculariserende lijn van zijn theologisch denken. Vandaar zijn scherpe heestrijding van alle barthiaanse denken, dat hij funest acht **voor** het christelijk leven, **ook** in de opstelling van de christen in samenleving en cultuur. zeker in een tijd waarin steeds meer mensen van God vervreemdden.

Ten diepste scheidden hier de wegen, al kwam dat in de heftige discussies van de jaren dertig door radicalisering over en weer niet altijd helder uit de verf.

Vreemdelingschap en hemelgeloof

De jaren zestig lieten **een** doorbraak zien van de secularisatie in Nederland. Steeds meer werd de betekenis van het christelijk geloof gemarginaliseerd, zowel in het persoonlijk leven als maatschappelijk en cultureel, zegt Kamphuis. Geen duimbreed leek er meer over te blijven voor christelijke cultuur. In die tijd grijpt J. Douma achter de algemene genade van Kuyper en het cultuurmandaat van Schilder terug naar Calvijn, die sprak over pelgrimage en vreemdelingschap. We zijn slechts op doorreis en moeten het tegenwoordige leven verachten. We hebben geen cultureel programma uit te voeren. Dat leidt tot een heel bescheiden cultuur-instelling. Ook W.H. Velema schreef in deze geest. (Later kwam Douma tot een zekere zelfcorrectie, waardoor hij meer **oog** krijgt voor de opdracht om als christen **aan** cultuur te doen. Maar: 'Waar men christelijk aan cultuur wil doen, dient de vreemdelingschap zich vanzelf aan.' Zo werd het cultuurmandaat **en** dus vreemdelingschap).

Vandaag zijn onze samenleving, onze cultuur en onze politiek

vrijwel geheel 'van God los'. In deze illusievolle tijd, die het einde heeft gezien van alle grote verhalen, ook van alle grote culturele verhalen, voelt Van de Beek zich vreemdeling in de cultuur, de wetenschap, de kerk, in eisen lijf en geest. 'Nooit vind je rust. Alleen in de Heer is rust.'

Cultuur in het teken van het kruis

Als we zo terugblikken naar een eeuw gereformeerd denken over de christen in de wereld, zien we bij hen evenzeer als bij de Hervormden een verbleking **van** vroegere visioenen. We hebben meer vragen dan antwoorden. Wat houden we nog over? Kun je je nog als christen opstellen in een wereld die steeds verder seculariseert? Kamphuis noemde aan het eind van zijn overzicht van de ontwikkelingen drie punten die van wezenlijk belang blijven.

* Wij moeten vasthouden aan de overtuiging dat de schepping van onze God een goede schepping is, waaraan Hij 'trouw blijft ondanks het kwaad dat er in gekomen is. Met de gereformeerde traditie, met Kuyper, Bavinck en Schilder mogen we de verlossing blijven zien als herstel van die goede schepping. 'En als God deze wereld verlossen wil, dan kunnen **wij** haar niet verachten, ook niet in cultureel opzicht.'

* Maar we kunnen daarbij nooit om Christus heen. Hij is zowel het Woord van God, door wie alles geschapen is, als de eerstgeborene **uit** de doden, door wie God alle dingen met zich verzoenen wil. **We** kunnen dan ook niet bezig zijn op twee sporen, werken in de cultuur **en** geloven. We hebben geen rechtstreekse relatie **met** schepping en cultuur. We heb-

SCHILDER

kernebijzichten:

- *de ambtsgedachte moet centraal staan: de mens is ambtsdrager: profeet, priester en koning*
- Christus **maakt als tweede Adam de oorspronkelijke dienst van God voor mensen weer mogelijk en geeft zo aan God zijn wereld** terug
- *volgens de gelijkenis van de talenten moet de mens uit de wereld halen wat erin zit*
- *de wereld onwikkelt zich zo van de Hof van Genesis 1 tot de stad van Openbaringen 22*
- *het cultuurmandaat is een opdracht voor alle mensen*
- *er is sprake van genade en vloek*
- *tussen gelovigen en ongelovigen bestaat geen echte gemeenschap*

CALVIJN

kerngedachten:

- overdenking van het toekomstende le
- pelgrimage en vreemdelingschap
- alle werk kan tot *eer* van God zijn
- ook het gewone werk is van belang wanneer het verricht wordt voor Gods oog
- de natuur en dergelijke zijn op zichzelf niet kwaad, *de* instelling van *de* mens is kwaad
- ook wetenschapsresultaten van ongelovigen zijn gaven Gods
- sluit je niet op in een klooster, maar weet van *ascese* midden in de wereld: soberheid, matigheid, eenvoud; beheersen en niet beheerst- worden

ben die relatie alleen in Christus. Het is inderdaad Christus en cultuur.

* We moeten echter heel bescheiden zijn in wat we ver-

wachten van onze culturele mogelijkheden. Es is een continuïteit tussen schepping en verlossing. Maar die continuïteit ligt in Christus, het schep-

pende en verlossende Woord van God, en in Hem alleen. En Hij is de pckruisigde. Cultuur staat dus in het teken van het kruis.

De verhalen van Van de Beek en Kampluis waren bijzonder boeiend. Wat is hun betekenis voor de vraag hoe we ons als christen moeten opstellen in de wereld? Hoe we recht doen aan het leven op aarde zonder tekort te doen aan ons hemelse burgerschap? Wat betekent dit voor een christelijke toekomstverwachting en voor ons getuigenis in deze tijd? Daarover volgende week.

Drs G.J. van Middelkoop is eindredacteur van dit blad

Tijd voor een loopbaancheck?

vakverbond

GMV

GMV Loopbaanadvies is een samenwerking tussen GMV en Adviesbureau Van Dam. Een effectieve vorm om richting te geven aan uw loopbaan.

Ik wil wat anders.....

'Door het loopbaanadvies heb ik goed inzicht gekregen wat mijn mogelijkheden zijn'. Dat is één van de **positieve reacties** na een loopbaanadvies via het GMV. GMV **Loopbaanadvies** is een dienst die het GMV aanbiedt in samenwerking met loopbaanadviseur Tjeerd van Dam.

'Ik vind het goed dat loopbaanadviesering wordt gekoppeld aan de christelijk sociale lijn van het GMV: mensen helpen hun gaven en talenten te ontdekken'. Een korte loopbaancheck helpt je al op weg.

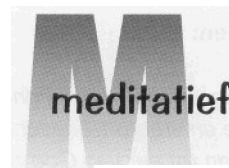
Voor meer informatie:

WWW.GMV.nl

Mail: loopbaanadvies@gmv.nl

Bel : [038] 42 186 49

Jezus op de preekstoel in Nazaret, Lucas 4: 74-30

Voor het eerst op de preekstoel in de kerk waar jezelf vandaan komt.

Je ziet de mensen zitten.

De vriendjes uit de straat.

De meiden van toen, sommigen nu al getrouwd.

De meester van school, die altijd al zei dat je dominee zou worden. De ouders van de vrienden waar je vroeger vaak thuis kwam. De ouderen, die nog niets veranderd zijn.

Je ziet ze luisteren, kijken.

Je voelt ze denken, beoordelen.

Luisleren ze naar wat je zegt, of beoordelen ze alleen hoe je het doet?

En de ogen van allen in de synagoge waren op Hem gericht.

Trots tegenover anderen

Jezus ziet ze zitten.

Hij ziet hoe ze daar zitten.

Ze luisteren niet echt. Ze luisteren niet naar zijn boodschap.

Ze kijken hoe hij het doet. Ze willen trots op hem kunnen zijn.

Uit andere dorpen horen ze mooie verhalen. Opeens is hun dorp positief in het nieuws: er schijnt iets goeds te komen uit Nazaret. Dat willen zij dan zelf ook wel eens horen. Dan kunnen ze mooi over hem opscheppen, tegenover mensen uit de buurt: hun Jezus is toch wel heel bijzonder.

Allen betuigden hun instemming met Hem (Grieks: ze gaven een goed getuigenis over hem)

Beoordelend tegenover hemzelf

Tegelijk voelen ze zich boven

hem staan. In andere dorpen kan hij misschien indruk maken, maar bij hen niet hoor. Daarvoor kennen ze hem te goed.

Zaat hij vooral niet denken dat hij boven hen uitstijgt...

Hij moet dus ook niet denken dat hij hier alles kan zeggen.

Want bedoelt hij nou dat hij namens God voor hen het jaar van genade komt uitroepen?

Vindt hij het nodig om bij hen te preken over bevrijding? Wou hij suggereren dat zij bevrijding nodig hadden, en dat hij daarvoor kan zorgen? Wil hij de profetie van Jesaja op zichzelf toepassen? Ziet hij zichzelf echt als de gezalfde van God?!

Zeg mannetje, zulke dingen hoeft hij ons niet te zeggen hoor. Wij weten wie je bent. Wij kennen je te goed.

Zij verwonderden zich over de woorden van genade, die van zijn lippen kwamen en zij zeiden: is dit niet de zoon van Jozef?

Boven de prediker.

Als Jezus preekt voor mensen die Hem te goed kennen, gaat het mis.

Het bevrijdende in zijn woorden horen ze niet.

Of ze horen het wel, maar ze willen het niet.

En als Hij hen daar op aanspreekt, hen terechtwijst, dun pikken ze dat niet.

Ze gooien Hem het dorp uit en het liefst hadden ze Hem van hun hoge helling af naar beneden gegooit.

Ze willen letterlijk en figuurlijk boven Hem staan.

Boven de prediker.

Boven zijn boodschap.

Ze zetten zich niet onder het Woord, om te luisteren.

Ze zitten zich erboven, beoordeelend en maar al te gauw afwijzend.

Want ze kennen Hem zo goed.

Als Jezus preekt voor mensen die Hem te goed kennen, gaat het mis.

Onder het Woord?

En zondag preekt weer de dominee.

Hij brengt het Woord van God. Maar de gemeente kent dat Woord al zo goed.

We zijn ermee opgegroeid. We hebben teksten uit ons hoofd geleerd, Catechismus-vragen gestampt, honderden preken gehoord, verenigingsavonden vol gediscussieerd. We kennen het Woord maar al te goed. We kennen Jezus Christus, we kennen God. We zijn van alles op de hoogte. Op grote hoogte.

Luisteren we nog echt?

Met een echt open luisterhouding?

Zitten we onder het Woord?

Of staan we erboven?

Hoeveel evangelie, hoeveel terechtwijzing, vermaning, bemoediging, troost, verrassing, ontmaskering en uitzicht hebben wij inmiddels - al preek beoordeelend en onder de koffie doorprattend over de dienst - vanuit onze hoogte ver van ons gegooit.

Ds. R.J. Vreugdenhil is predikant van de Gereformeerde Kerk te IJmuiden

DE KERK: OP DE BREDE WEG?

R.J. Meijer

We horen er niet meer bij'. Dat kopte het **NED** veertien dagen geleden. Een uitspraak rond de discussie over het liedboek. Zo wordt dit ervaren door een aantal broeders en zusters. Nu is dit niet de plaats voor een inhoudelijke bespreking. Wel om iets te signaleren dat breder naar boven komt momenteel. Het is breder dan 'de gezangen'. Het gaat mij om 'de weelde om gereformeerd te mogen zijn'. Immers zijn het sterke benen die zo'n weelde kunnen dragen. Hoe sterk zijn die benen?

De kerk

Het gaat me om de binnenkant van deze situatie. Om het geestelijk functioneren van de kerk. Kijk, welke mening iemand op dit moment is toegedaan - van verscheidende zijden wordt het kerk-zijn er hij genoemd. En dat is ook zo.

Wie bijvoorbeeld principiële bezwaren heeft tegen een groot aantal nieuwe gezangen, ziet de kerk momenteel op de brede weg gaan. We zijn gelukkig gezegend met goede afspraken om dit in een kerkelijke weg tot helderheid te brengen. Intussen is echter wel het signaal uitgegaan en ontstaat er een bepaalde omgang met zo'n **discussie**.

Maar ook als we een andere kant uit kijken, zijn er broeders en zusters die zich niet serieus genomen voelen. Die in het klimaat dat dreigt te ontstaan een bevestiging zien van hun jarenlange kritiek. 'Houdt het dan nooit op?'. Sommigen verlieten op dit soort redenen het kerkverband. Anderen verzochten, ook niet zonder risico: 'als dit de kerk is, dan hoeft het voor mij niet meer'.

Op meer dan één manier merk je dat het *beeld* van de kerk hier onder lijdt. Nog dieper is in te zien hoezeer het zuiver kerk-zijn inderdaad te maken heeft met hoe wij hier op reageren met elkaar. Het komt nauw. Nauwer dan menig een denkt.

Wat is breed of smal?

Met is zeer verhelderend om terug te gaan naar dat beeld van de brede en de smalle weg. Het speelt een rol, dat is zeker. Alleen is dat de rol, zoals die het toebedeeld wordt?

In Mattcus 7.13-14 zijn de bekende woorden te vinden. Helder voor wie leest wat er staat. Maar zoals met veel bekende teksten helaas omgeven met misverstanden. Jezus maant hier aan om binnen te gaan door de enge poort, te gaan over de smalle weg. Het alternatief is een wijde poort en een brede weg. Het is niet niks: de keus is bepalend voor de uitkomst, te weten hemel of hel. Nu is achter menige discussie een diepere onvrede te proeven. De sfeer die zo ontstaan kan, is deze: wie voor een ver-

nieuwing pleit binnen de kerk is 'ruimdenkend'. Wie in dankbaarheid wil vasthouden aan het oude, volgt het oude spoor. Hij of Zij 'ncemt het nauw'. Nu kan dat zeker voorkomen. Maar als algemene tendens, als gespreksklimaat is het verstikkend, maar hovendien vertroebelend. Want wat is breed? Wat is smal? Woorden van onze Heer kunnen ook alleen gedefinieerd worden door Hemzelf.

Fout 1

Bij dit bijbelvers wrekt zich een oud plaatje dat in ons hoofd zit. Het is de oude prent van de brede en de smalle weg. Hoeveel waarheid deze prent ook bevatte, het is geen juiste uitleg van de brede en smalle weg.

De plaat suggereert een tweedeling van wereld en kerk. De brede weg is de wereldse leefstijl van beestachtig fuiven, sex en **misdaad**. Hoe fraai uitgetekend, Christus heeft het niet over de wereld tegenover de kerk. Met zijn woorden over de twee wegen spreekt Jezus de **kerk aan**.

Het geheel vormt een onderdeel van de bergrede. Discipelen van Hem vormen het gehoor, samen met de scharen die Hem volgden. Binnen de kerk tekenen zich twee stijlen af. Daarmee komt dit opnieuw dichterbij. Geen ouderwets plaatje dus dat we in praktijk wegwijs, om er vervolgens niets mee te doen. Maar een mescherp criterium *binnen* de kerk dat Jezus hier neerlegt. Uitermate geschikt om tijdig, te gebruiken.

Fout 2

Het is schrijnend om te zien hoe gemakkelijk dit criterium tot een *uiterlijk meetpunt* wordt. Terwijl het volgens de bijbel een *geestelijk ijkpunt* is. Het verschil is groot. Wie bijbelleest rond deze bekende tekst vind snel dat Jezus hier een confrontatie aangaat met de Farizeeën. En dat is typerend: zij die het - goed bedoeld - zeer *nauw* namen met de wet en de traditie. Vreemd: hoe nauwgezet ook, Jezus typeert hen als *breed*. Citaat: 'indien uw gerechtigheid niet meer is dan die van de schriftgeleerden en Farizeeën, zult u het koninkrijk der hemelen niet binnengaan' (Mt. 5:20). Zij kunnen zo niet binnengaan, maar ú, ga binnen door de enge poort... Breed en smal mngen dus nooit verworpen tot uiterlijke zaken. Een criterium zoals 'voor of tegen vernieuwing' is dat intussen levensgroot wel! Ook wanneer het onderhuids leeft of puur gevoelsmatig zo ligt.

Gereformeerde weelde

Niemand ontkomt dus aan de werkelijkheid van de smalle poort. Maar gemakkelijk is het niet. Dat is het 'm nou net': 't is smalletjes. Met wat vaart ben je er zo voorbij. Wie z'n hoofd niet wil stoten neemt vanzelf wel de brede ingang. Beide leven in de veronderstelling gelovig bezig te zijn. Ook in de brede poort weergalmt het 'Here, Here!'. Deze kreten staan in het directe tekstverband opgetekend. Samen met de opmerking dat je valse profeten niet herkend aan hun buitenkant. Die is passend bij de kudde: schapenvacht. Wat Jezus ons duidelijk wil maken is het *geestelijke onderscheidingsvermogen* dat we samen hard nodig hebben. Waar een gesprek die geestelijke dimensie niet weet te raken, verzandt de inhoud en gaan vormen en liggingen het beeld bepalen.

Het grote goed van een gereformeerd kerkelijk leven is de breedte ervan. Ik bedoel daarmee dat we niet eenzijdig gespitt zijn op het 'hart' en het leven laten gaan zoals het gaat. Preken en gesprekken gaan om meer dan 'zieltjes', ze raken je hele leren. Tegelijk is het ook de zwakke plek: om in die volle breedte voor honderd procent betrokken te blijven op de kern. Genade alleen. Zoals is dat altijd beleden en geprekt. Toch dreigt daar spanning op te komen staan vandaag de dag. Kortom: die breedte moet je wel aankunnen! Waar gaat het dan wél om, en waar zal het niet over hoeven gaan?

Discussie: nauwer nemen?

Ik durf het rustig zo te stellen: we zullen het in de toekomst nog nauwer moeten nemen. Het komt er nauw op aan wat we in de strijd werpen als wezenlijke zaken. De smalle poort: zoals het kleine poortje in de stadsmuur in Israël. Te klein voor *je* kamelen. Geopend na sluitingstijd De late reiziger kon zo binnengaan: maar *zonder bagage*.

Dat wil zeggen: de poort is zo groot als één persoon. Ja: als één Persoon. Het heeft de maten van Jezus Christus. Door Hem kom ik binnen. Smal is puur Jezus Christus centraal zetten. Vanuit Hem denken en doen. Zonder toevoeging van je eigen bagage. Onze wandeling met God verdraagt geen onnodige balast. En juist in gesprekken merk je hoezeer die er juist wel doorheen speelt. Er komt continu wat bij. Eigen gevoel, gewenning, smaak, ligging. Zaken die er mogen zijn, maar niet *als* zijnde wezenlijk voor je geloof of kerk-zijn. Zaken om mee te wegen, maar niet als criterium van de waarheid. Die is gegeven in Christus Jezus en zijn Woord. Hebben we er tóch niet genoeg aan? vraag ik me dan af.

Dit mes snijdt naar alle kanten. Een liturgische vernieuwing ter compensatie van innerlijke leegte is *breed* denken. Wat mist in onze intentie en inhoud wordt niet opgevangen door er een trompet onder te schuiven. Vernieuwing als doel in zichzelf is een brede weg opgaan, die gemakkelijk begint maar nergens toe leidt. Maar ook alles van stal halen om je gevoel van onbehagen te onderbouwen is de brede weg. 'Zo ben ik niet opgevoed, zo is dit nooit eerder geweest in de kerk': ook dan voeg je iets toe van je eigen bagage aan *je* liefde voor Christus. Te breed!

Christus alleen

Het blijft intussen zaak elkaar te bevragen op onze diepste motieven. Achter een schil van argumenten zullen we terug moeten durven gaan naar de directe verbondenheid met Christus Jezus. Hoe is het daarmee? En welke plaats ontvangt Hij *wé*kkelijk in dit traject?

Puur en alleen Jezus Christus willen volgen. Daarmee staat en valt de kerk. Dat is een weelde. Het beperkt eveneens onze speelruimte om je op allerlei manieren sterk te maken voor of tegen iets. Christus eist dat we op dat traject veel loslaten! Wie dat niet op zichzelf wenst toe *te* passen staat al buiten, welke plek je binnen de kerk ook inneemt.

Hoe gaan we *geestelijk* naar binnen en hoe vervolgen we in die stijl onze weg? Dat is nou iets waar het wél om gaal in de kerk van Jezus Christus.

Elke *denkbare bezinning zal dan pas geestelijke kracht krijgen* als er een *hernieuwde concentratie komt op het hart van het evangelie*.

Ds. R.J. Meijer is *predikant* van de Gereformeerde Kerk te Surhuisterveen-Opende

Uit alle volken

„Miaauw!” Terwijl Lee enthousiast bezig is zijn toekomstplannen te ontvouwen, hoor ik incens het geluid van een ontwakende kat. Op de bank kijkt Djid me lachend aan. „Speel je voor poes?” vraag ik het zesjarige meisje. Ze schudt haar hoofd. „Echt poes”, zegt het kind vrolijk. En dan klinkt het weer: Miaauw! Even later kruipt een zwart huisdier sloom onder de tafel vandaan om zich bij Djid op de bank te nestelen.

„Hij kwam elke keer hij onze bungalow”, legt Lee uit. „Mijn vrouw gaf hem steeds wat melk. Nu het winter geworden is, konden we hem niet buiten laten. We zijn goed voor mensen, ook voor dieren!” Blackie –die naam heeft de kat inmiddels gekregen– gaapt eens uitgebreid, terwijl Djid hem over z'n zachte, zwarte kopje aait. Het beest voelt zich hier helemaal thuis.

Zeven maanden geleden is Lee met zijn vrouw en drie kinderen op het AZC komen wonen. Geboren en getogen in Myanmar –het vroegere Birma– zijn ze als door de Verenigde Naties uitgenodigde vluchtelingen naar Nederland gekomen. Voor hen geen lange asielprocedure meer. Bij aankomst lag hun verblijfsvergunning klaar. De periode in het AZC dient slechts ter overbrugging, totdat ze een eigen woning krijgen toegewezen.

„Wij hebben in Thailand al jaren in een vluchtelingenkamp gezeten”, zegt Lee, als asielsezoekers met enige jaloezie zien dat de ellenlange asielprocedure aan dil

gezin voorbijgaat. Enthousiast is Lee bezig z'n toekomstplannen te maken. Hij is de enige vluchteling die me bij de eerste kennismaking vroeg: „Waar kan ik m'n rijbewijs halen?” Na het antwoord op de vraag **wat** het ongeveer zou kosten, zette hij z'n plan voorlopig toch maar even in de ijskast.

Opgegroeid in een boeddhistisch milieu, werd Lee later overtuigd christen. Tijdens zijn studie moest hij de heilige hoeken van verschillende wereldgodsdiensten bestuderen. Toen hij in de Bijbel las, landde de boodschap niet alleen in z'n hoofd, maar ook in z'n hart. Overtuigd van de onschatbare waarde van het Evangelie van vrije genade, laat hij niet na z'n landgenoten over de Heere Jezus te vertellen. Een plan om in de toekomst gerichte evangelisatieactiviteiten te beginnen, heeft hij in gedachten al klaar.

Voorlopig vraagt de inburgering in de Nederlandse samenleving nog volop aandacht. Over enkele dagen zal het Aziatische gezin verhuizen naar een eigen flat in Rotterdam. De eerste spullen staan al ingepakt klaar. Voor ze vertrekken, organiseert Lee een uitgebreide maaltijd, waar zijn vrouw enorm haar best op doet. En de avond voor hun vertrek lezen we op zijn verzoek nog samen uit de Bijbel en bidden om Gods zegen voor de toekomst.

Op de dag van de verhuizing staat rond het middaguur een

busje klaar om het gezin naar de nieuwe woonplaats te brengen. De bungalow die ze op het AZC achterlaten, is keurig aan kant. „Je vergeet wat”, zeg ik tegen Lee, als ik op de keukenplank nog een onaangebroken voorraad koffie en thee zie staan. „Nee, nee”, zegt Lee „dat heb ik vast klaar gezet voor de volgende bewoners.” Compleet met suiker en melk!

De Birmese vluchteling zwaait een keukenkastje open, waarin een zak met 5 kilo rijst klaar staat. „God is goed voor ons geweest. Ik hoop dat de mensen die hier na ons komen, het ook goed hebben”, zegt hij. Dan tovert Lee een enveloppe uit z'n binnenzak en drukt die in m'n handen. „Dit is onze bijdrage voor de kerk.” Verbouwereerd neem ik de gift in ontvangst. Op de enveloppe staan de laatste twee verzen van Mattheüs 28: „...En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld. Amen.”

Buiten drukt een ongeduldige chauffeur op de claxon. De Aziatische man pakt nog een laatste koffertje, voordat hij in het busje stapt. Het duurt even voordat het tot me doordringt wat hij precies in z'n handen heeft. Een speciale draagkoffer voor de poes! Langzaam zet het busje zich in beweging. Na zeven maanden vertrekt het gezin naar een nieuwe woonplaats. En dankzij deze vluchtelingen uit Myanmar gaat nu ook asielkat Blackie in de Randstad een nieuwe toekomst tegemoet.

Biddende vrouwen in het Nieuwe Testament

In de samenkomsten van de gemeente zijn twee speerpunten: de dienst van het Woord en de dienst van de gebeden. In onze traditie worden alle gebeden geconcentreerd in het ene, grote gebed van de voorganger. En natuurlijk in de gezamenlijk gezongen gebeden. Toen de kerk jong was, werd door meerderen meegedaan in persoonlijk gebed: publiek en hardop! In velerlei vorm: in psalm en dankzegging, in spreken van een verstaanbaar gebed of in een lofprijzing waarin de Geest je meesleept.

In deze reeks schreef ik eerder over vrouwelijke deelname aan de gebeden in de samenkomst te Korinthe. Dat was naar aanleiding van 1 Kor. 11 en 14. De reeks Profeterende vrouwen in het Nieuwe Testament bevatte ook een bespreking van de zgn. 'zwijgtekst', 1 Kor. 14:34-36. Nu kijken we naar 1 Timoteüs 2, het hoofdstuk waarin Paulus vrouwen maant 'zich rustig te houden'. Is dat mannelijke superioriteit? De woordkeus van de apostel staat haaks op het levensgevoel van Nederlanders van nu. Maar opnieuw gaat het over bidden. En ook nu in de samenkomst van de gemeente.

Gebedsdienst

Heel het hoofdstuk lijkt over bidden te gaan. Paulus opent met de oproep 'smekingen, gebeden, voorbeden en dankzegging te doen voor alle mensen, voor koningen en alle hoog geplaatsten' (2:1-2). Het gebed in velerlei vorm staat als een opschrift boven het hoofdstuk! Paulus zet dit bidden in verband met het evangelie van redding in de ene Middelaar tussen God en mensen, de mens Jezus Christus. Het evangelie is lot behoud van de mensheid. Zo is bidden: het begin van mensen

werven! Paulus geeft een doel aan: 'opdat wij een stil en rustig leven mogen leiden in alle godsvrucht en waardigheid' (2:2). Dat is geen passief en onopvallend leven in de kerk, zodat de mensen (eventueel koningen) ons niet lastig vallen. Het is een niet-activistische houding: 'stil en rustig', niet militant en agressief. Wel actief in gebed en voorbede! Dat is de starthouding van christenleven in de maatschappij ten gunste van het evangelie van de Middelaar. Tussen God en mensen. Bidden voor wie nog heiden is! Het evangelie schept ruimte en begint

daarom met de voorbede van de kerk voor de naasten.

Het is belangrijk om even bij zowel het woord 'rustig' als bij 'godsvrucht' stil te staan. Het eerste komt in vs. 12 terug, als Paulus vrouwen oproept 'zich rustig te houden'. Dat kon wel eens met de grondhouding van het gebed samenhangen. Verder keert ook de houding van 'de godsvrucht' (met een variatie) terug in vs. 10: 'vrouwen die voor haar godsvrucht uitkomen'. Dat lijkt niet bepaald een passieve houding. De grondtonen van het begin van 1 Timoteüs 2 komen in het vervolg terug!

Plaats van gebed

Dat bidden een rode draad in dit hoofdstuk vormt, blijkt uit vers 8. Daar draagt Paulus concreet dit op: 'Ik wil dan dat de mannen op iedere plaats bidden met opheffing van heilige handen, zonder toorn en twist'. Bij zo'n 'plaats' mogen we denken aan gebedsplaatsen, zoals de apostel die zelf in Filippi opzocht (Hand. 16:16). Eerst is voor elke Israëliet Jeruzalem de plaats om te aanbidden. Maar ook in de verstrooiing creëerden Israëlieten en godvrezenden hun gebedsplaatsen en synagogen. Synagoge betekent: (plaats van) samenkomst. Het tijdstip is nu gekomen dat op iedere plaats 'de waarachtige aanbidders de Vader aanbidden (...) in geest en in waarheid' (Joh. 4:20-24). Misschien heeft Paulus deze woorden van Christus in gedachten als hij over 'ieder plaats' spreekt. De plaats van samenkomst, juist tot gebed.

Huisgemeenten in Efeze. Duidelijk is dat de mannen vooropgaan in gebed. Niet slechts (sommige) 'mannen', maar **de** mannen. De wijze waarop de handen opgeheven worden, symboliseert overgave. Daar past 'twist en toorn' niet bij. Die 'mannelijke' stijl past niet bij de houding van een stil en rustig leven in de samenleving. Geen gebalde vuisten, maar open handen. De werkhanden van door de week worden gehedshanden op de rustdag. Rondom de werkweek. Bij het vooropgaan in de gebeden hoort een heilige stijl. In de samenkomsten van de gemeente wordt met overgave, en dus in rust gebeden. Dat heeft **ook** zijn effect op die momenten waarop mannen bijv. de profetie, door een van de gemeenteliden uitgesproken, beoordelen (1 Kor. 14:29). Daar past een heftige woordenstrijd (in het Grieks *dialogismos*) niet bij.

Biddende vrouwen?

Paulus sluit hij het vers over biddende mannen aan als hij vervolgt met: 'Evenzo (wil ik) dat de vrouwen ...' (vs. 9). Zet Paulus nu met 'evenzo' het thema van bidden voort? Dan moeten we het begin zo beluisteren: 'Evenzo [wil ik inzake bidden] dat vrouwen ...' Maar het thema van gebed lijkt in de tweede helft van 1 Timoteüs 2 niet terug te komen. Toch is ook uit dit vervolg duidelijk dat Paulus de *samenkomst* van de gemeente, van mannen en vrouwen, op het oog heeft. Het gaat immers over onderwijs geven én ontvangen (vs. 11-12).

Onze aandacht wordt in die tweede helft getrokken naar Paulus' aanwijzingen voor kleding en levensstijl. Via die uiterlijke vormen van een innerlijk leven komen dan de verzen aan de orde die ons, geëmancipeerde mensen, zwaar vallen. Toch gaat Paulus niet op een ander onderwerp over. Alsof hij het thema 'gebed'

verlaat en vervolgens over 'gedrag' schrijft. Ik zie nogal wat overeenkomst met het eerste gedeelte over biddende vrouwen dat we bestudeerden. 1 Kor. 11. Daar was het bidden en profeteren door vrouwen het onomstreden uitgangspunt. Spits van wat Paulus aan de gemeente te Korinthe schreef was ook daar: welke stijl vertonen vrouwen in het publieke optreden? Precies hetzelfde vinden we hier, in 1 Timoteüs 2. Kleding en haardracht zeggen iets over je innerlijk en je presentatie. Ook je presentatie in de samenkomst, in gebed en andere vormen. Mijn conclusie is op dit moment: de tweede helft van dit hoofdstuk ligt in **één** lijn met het voorafgaande over de gebedsstijl. Via die poort kwamen we de samenkomst van de gemeente te Efeze (waar Timoteüs als evangelist dient) binnen. Nu we binnen zijn, leidt Paulus ons rond en tekent ons een beeld van christen-vrouwelijke stijl en aanwezigheid.

Innerlijk en uiterlijk

In vers 9 typeert Paulus de uiterlijke verschijning van christinnen in relatie tot haar innerlijk. Dat innerlijk mag uitstralen in mooie werken. Rust is geen passiviteit. Vrouwen mogen **uitkomen** voor haar godsvrucht: de eerbied voor God krijgt actief en levensecht gestalte.

Maar houdt Paulus er misschien een stoïcijnse, Romeinse ideaal op na? Hij gebruikt termen als:

- 'waardig' (bescheiden, ook in 3:2),
- 'zedig' (uit zelfrespect, ook seksueel) en
- 'ingetogen' (met zelfbeheersing, matigheid).

Het Nederlands van de Nieuwe vertaling (1951) heeft nu een ouderwetse klank. Dat laat al zien dat het om morele typering gaat die in een concrete tijd verwoord worden. Ook Paulus sluit

aan bij wat toen in de maatschappij – dankzij Gods goedheid – als passend voor man en vrouw ervaren werd. In 1 Tim. 3 worden ook voor mannen zulke morele typering gebruikt. We moeten de vertaling steeds opnieuwijken. Woorden als 'bezadigd' en 'beschaafd' hebben immers een bijklank gekregen (3:2).

Toch komen **we** Paulus' bedoeling makkelijk op het spoor. Hij benoemt wat bij vrouwelijke identiteit past: dat 7ij (in kleding en opmaak) niet het uiterlijk als haar kwaliteit uitdraagt en niet haar seksualiteit tentoonstelt. Positief: kom maar uit voor je eerbied voor God en maak mooie werken je sieraad! Paulus gebruikt in 1 Tim. 2 geen argument dat aan Romeinse zede of cultuur ontleend is. Hij bedt zijn vermaan in de cultuur in: 'Zo betaamt het vrouwen ...'. Wat als passend beschouwd wordt. Maar dan is het wel een stijl van zelfpresentatie die haaks staat op de wereld van steden als Efeze en Korinthe. In en vanuit de christelijke gemeente valt een ander soort vrouwen op.

Onderwijzen en leren

Rij 1 Kor. 14:34-36 concludeerde ik: Paulus maant vrouwen te zwijgen (zich er niet in te mengen) als een profetie beoordeeld en als Woord Gods geaccepteerd moet worden. Wal bedoelt hij hier nu met: 'zich laten onderrichten' en 'geen onderricht geven'? Het Grieks heeft twee verschillende werkwoorden: *leren* en *onderwijzen*. Dus onderwijs krijgen en geven. 'Een vrouw moet zich rustig, in alle onderdanigheid laten Teren, maar ik sta niet toe dat de vrouw onderwijs geeft.' Onderwijs geven wordt even later als kenmerkend van de oudsten genoemd (3:2; 5:17). Paulus noemt de 'leraars' als groep na apostelen en profeten (1 Kor.

12:28). En had hij zichzelf niet zojuist nog zo genoemd; *didaskalos* van de heidenen (2:7)?

Het is dus aan (sommige) mannen in de samenkomst te onderwijzen, terwijl de vrouwen het ontvangen onderwijs verwerken. De apostel zet deze taakverdeling krachtig neer: 'Ik sta niet toe dat de vrouw onderwijs geeft óf de baas speelt over de man'. Het Griekse werkwoord is *authentein*, door Paulus alleen hier gebruikt. Het wijst op eigenmachtig optreden, de baas spelen.' 'Hij kan ook positief 'gezag uitoefenen' betekenen.'

We zijn geneigd om het tweede woord op het eerste te laten terugslaan: dat vrouwen de baas spelen door (mannen) te onderwijzen. Het tweede versterkt zo het eerste. Maar Paulus noemt twee zaken: 'ik sta de vrouw het geven van onderwijs niet toe, noch het heersen over de man'. Overheersing past niet bij de gelovige vrouw. En wij vullen aan: dat past ook de christenman niet ten opzichte van de vrouw.

Vrouw in relatie

Het is vaker een vraag: bedoelt Paulus speciaal de getrouwde vrouw of gelden zijn woorden alle vrouwen ten opzichte van de man? Bij 1 Kor. 11 stelde ik dat 'de man is het hoofd van de vrouw' door Paulus algemeen bedoeld is. Hier in 1 Tim. 2 lijkt Paulus primair de gehuwde vrouw **aan** te spreken. Direct na vers 12 vergelijkt hij man en vrouw met Adam en Eva, het door God geschapen paar. In het laatste vers benoemt hij het voortbrengen van kinderen als kenmerkend voor de levensweg van vrouwen. De ongehuwde vrouw komt niet vaak zelfstandig in beeld en kan dus best op de achtergrond staan in een algemeen spreken **over** 'de vrouw'. Maar feit is dat de vergelijking met Eva en de lijn van het moe-

derschap niet zo op de ongehuwde zuster van toepassing zijn.

Waarom mag de (gehuwde) vrouw niet onderwijzen? Omdat zij dan publiek boven de (haar) man komt te staan. **Dat** past niet bij de gewone onderschikking in de huwelijksverhouding ('in alle onderdanigheid', vs. 11). Nota bene, die onderschikking vraagt Petrus zelfs van vrouwen die met een ongelovige man getrouwd zijn (1 Pet. 3:1)! Er is een flink aantal overeenkomsten tussen 1 Tim. 2 en 1 Pet. 3.

- Daar spreekt Petrus ook over het sieraad van het innerlijk lepenover een show van het vrouwelijk uiterlijk.
- Ook de godsvrucht vinden we terug.
- Ongelovige mannen kunnen eerder 'zonder woorden' gewonnen worden, als de vrouw zich ooit met een 'stille' geest (verwant aan het werkwoord 'zwijgen').

Het publiek optreden van sommige christinnen raakt ook haar verhouding met haar man die nog niet gehoorzaam aan het Woord is. Zij hebben het Woord al wel gehoord, maar zich nog niet gewonnen gegeven. Zou de nabijheid van nog ongelovige echtgenoten een reden kunnen zijn waarom het evangelie de bestaande sociale verhouding van man en vrouw niet aantast?

Gebed om behoud

In 1 Tim. 2 ligt geen directe aanwijzing om ook aan gemengd gehuwden te denken, maar de lijn naar 1 Pet. 3 is onmiskenbaar. Ook Petrus' brief is aan Efeze (in Asia) gericht, evenals die van Paulus aan Timoteüs. Het Nieuwe Testament vertelt vaak hoe juist vrouwen het eerst voor Christus werden gewonnen. Ook in de gemeente van Efeze zijn meer vrouwen die in een gemengd huwelijk leven, dan **wij** vandaag gewend zijn. Zo kwamen ook

haar mannen in de actieradius van het evangelie.

Op dit punt herinneren we ons het begin van 1 Timoteüs 2: een **stil** en rustig leven, gewijd aan voorbede voor alle mensen. Daar zette Paulus de toon van het hele hoofdstuk: 'Dit is goed en aangenaam voor God, onze Heiland, die wil dat alle mensen behouden worden en tot erkentenis van de waarheid komen' (vs. 3-4). Hoeveel vrouwen in de samenkomst hebben niet juist voor hun echtgenoten en zonen, vaders en broers ghebeden?! Haar optreden in diezelfde samenkomst mag de inhoud en het effect van het reddend nieuws niet blokkeren.

In het algemeen geldt dat de huwelijksverhouding in die dagen onder druk komt te staan als vrouwen opstaan om te onderwijzen, terwijl de man aan hun voeten zit. Het is bijzonder dat een vrouw als Martha aan de voeten van haar rabbi (*didaskalos*) mag zitten. Dat hoort bij de vernieuwing die Jezus Christus in Israël brengt. Dat de vrouw opstaat om te onderwijzen is ondenkbaar. Ik kom aan het eind van de reeks terug op de vraag of we de veranderde sociale verhoudingen, zowel in het huwelijk als van de ongehuwde vrouw, in onze tijd in rekening mogen brengen. Maar eerst lezen we rustig verder in 1 Timoteüs 2.

Efezische toestanden?

Er rest op dit moment nog een vraag. Was er in Efeze, de gemeente waar Timoteüs werkte, misschien een aanleiding die de apostel ertoe bracht zo streng en stellig te schrijven? Was er een concrete, uitdagende wijze van optreden door vrouwen het evangelie schade zou kunnen toebrengen?

Sommige verklaarders van deze moeilijke passage menen dat de toon van Paulus, woorden wel tot die conclusie moet leiden. Gewe-

zen wordt op passages in de pastorale brieven waar Paulus dwaalleer benoemt.' Bijvoorbeeld een negatieve kijk op het huwelijk of het genieten van Gods goede gaven (1 Tim. 4:1-5). Of het veroorzaken van scheuring (Tit. 3:2). En zijn vrouwen misschien extra vatbaar voor dwaalleer geweest? Een verbinding tussen zo'n type dwaalleer wordt gelegd door bij vers 15 te vragen of sommige vrouwen het moederschap misschien veracht hebben. Ook kan gedacht worden aan de dienst aan heidense godinnen (de godin Artemis en haar tempel in Efeze) waarin vrouwen op de voorgrond zouden treden. Toch vind ik in 1 Timoteüs 2 geen enkele aanduiding dat Paulus het 'onderwijzen' van vers 12 negatief laadt of dat hij een speciaal gevaar in het voorgaan van vrouwen ziet.' Ja, er ligt een zware klem op zijn spreken, vooral tegen het einde, zoals we nog zullen zien. Maar er is niet een speciale reden te vinden. Zo'n speciale reden zou ons ruimte geven om te overwegen of dit apostolisch voorschrift vandaag misschien minder stringent toegepast kan worden. Het is immers duidelijk dat Paulus **niet** concreet over ambten (leraar) schrijft. Wel over publiek optreden (onderwijs) geven j.

In het vervolg hoop ik in te gaan op de overeenkomsten met 1 Kor. 14:34-36 en op de laatste verzen van 1 Tim. 2. Daarin noemt de apostel argumenten voor zijn stellige opdracht tot het zwijgen van vrouwen in de samenkomst tijdens het geven van bijbels onderwijs. We houden vast de positieve strekking van het eerste gedeelte: de rust van een biddend leven, gericht op de samenleving en het behoud van de naaste.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist

Overzicht van de serie schriftstudies

- * Profeterende vrouwen 1: 1 Kor. 11-14
- * Profeterende vrouwen 2: 1 Kor. 14:34-36
- * Profeterende vrouwen 3: Hand. 21:9-14
- Biddende vrouwen 1: 1 Tim. 2:8-12
- * Biddende vrouwen 2: 1 Tim. 2:13-15
- * Verkondigende vrouwen: Rom. 16; Fil. 4
- * Pastorale vrouwen: 1 Tim. 5:1-2; Tit. 2:3-5
- * Dienende vrouwen 1: 1 Tim. 3:11; Rom. 16:1-2
- * Dienende vrouwen 2: 1 Tim. 5:3-16

De nieuwste commentaar stelt ouder aanneme dat de brief niet van Paulus, maar uit later tijd is: 'In ieder geval lezen we in 1 Timoteüs slechts een theologische onderbouwing van de bevoorrechte positie van de man (2, 13-15)'. Bij de tekstverklaring: 'Zelfs als wij deze uitspraken op een positieve wijze zouden kunnen interpreteren als een reactie, waarin de schepping positief wordt gewaardeerd (4, 3-5) tegenover een anti-gnostische dwaalleer [bedoeld zal zijn: gnostisch. EAdB], dan nog wordt hier een houding weergegeven waarin vrouwen worden gediscrimineerd' (H.-H. Schroeder in *Internationaal Commentaar op de Bijbel*, red. E. Eynikel e.a., dl. 2., Kok: Kampen 2001, p. 2020).

Minderheidsrapport van deputaten CGK in: *Vrouw en ambt*, 123.

In het meerderheidsrapport van CGK-deputaten in *Vrouw en ambt* (1998) wordt op grond van nieuwere literatuur gesteld dat in *authentiein* de notie van gezag naar voren komt: regeren, domineren, beheersen, dwingen, iets/iemand op dwingende wijze beïnvloeden, gezag over iemand uitoefenen (93). Basis is een diepgaande studie uit de USA: *Women in the Church. A Fresh Analysis of 1 Timothy 2:9-15*, ed. Andreas J. Köstenberger, Thomas R. Schieiner, H. Scott Baldwin (Grand

Rapids MI: Baker Books, 1995). het beste overzicht van alle exegetische punten dat in discussie is. Het minderheidsrapport gaat uit van dezelfde betekenis, maar legt meer de nadruk op eigenmachtig handelen. 'Er zit iets demonstratiefs in' (124). Voor mij blijft het opvallend dat het werkwoord *authentiein* in de vroege Griekse literatuur een zeldzaam woord is en dat er meer voor de hand liggende woorden zijn om de notie van gezag aan te duiden, zoals *kurieuoo* (zo in de Griekse vertaling van Gen. 3:16) of *exousiazoo*. Dat naast het positieve begrip 'onderwijzen' een meer negatief bedoeld woord 'overheersen' staat kan zo verklaard worden: in vers 8 contrasteert Paulus inzake mannen ook het positieve 'bidden' met het negatief 'twist of toorn'. Wie in het werkwoord *authentiein* de notie van gezag voorop plaatst, bedenkt dat we deze notie niet rechtstreeks aan de bijbeltekst ontleenen, maar afgeleid hebben van begrippen als hoofd en onderdanig zijn.

Het minderheidsrapport van deputaten CGK geeft een taalkundige opmerking bij het woordje 'of' (Grieks: *oude*): beide werkwoorden moeten huns inziens óf een positieve of beide een negatieve strekking hebben (op basis van *Women in the Church*, p. 81, 103). De betekenis van vs. 12 is dan: 'ik sta een vrouw niet toe de valse leer te leren noch om over de man te domineren' (negatieve strekking) of 'ik sta een vrouw niet toe te leren of gezag te hebben over een man' (positieve strekking) (in: *Vrouw en ambt*, 93). De conclusie is: 'De laatste mogelijkheid is de juiste, aangezien met leren niet bedoeld is het verbreiden van een dwaalleer door de vrouwen'. De verklaring van het woordje *oude* is echter taalkundig niet zo strikt dat het tweede werkwoord niet een afkeurende bijbetekenis kan hebben (overheersen)

Vgl. J.M. Aarnoudse in *Vrouwen op een rij-spoor?*, p.50.

A.w., 51. Maar 1 Tim. 5:13-15 en 2 Tim. 3:6 wijzen hooguit op de verleiding van praatjes over niets en op intermenselijk vlak

Vgl. M.C. Mulder, 'En daarna Eva', in: *Vrouwen op een rij-spoor?*, 181v.

"ONTMOETING EN CONFRONTATIE MET ANDEREN"

C. Hoksbergen

Gereformeerden en 'anderen' in kef begin van de 20ste eeuw

Welke anderen?

*Als we spreken over 'anderen',
wie bedoelen we dan?*

*In dit artikel willen we het hebben
over andere Christenen naast hen
die hi zijn van de Gereformeerde
Kerken. We moeten hierin natuur-
lijk een keus maken.*

*We bespreken in het kort slechts
een drietal 'richtingen', die een
bepaalde relatie hebben gehad en
nog hebben met de gereformeerde
kerken.*

*We kiezen allereerst voor een kor-
te beschrijving van de evangeli-
sche en charismatische bewegin-
gen. Daarna willen we aandacht
geven aan wat we de bevindelijke
richting wordt genoemd. Tenslotte
nog kort iets over de zogenaamde
modernisten in de tijd rond 1900.*

Rondblik

In de 19de eeuw en in het begin
van de 20ste eeuw wordt het den-
ken voor een belangrijk deel nog
beheerst door de gedachte dat de
mens op weg is naar een betere
toekomst.

Dit optimistische 'vooruitgangs-
geloof' wordt bevorderd door
grote vooruitgang op het gebied
van wetenschap en techniek. Veel
natuurverschijnselen kunnen
worden verklaard en de medi-
sche wetenschap gaat met spron-
gen vooruit. Door technische ont-
wikkelingen wordt (in de
westerse wereld tenminste) door
velen een hogere levensstan-
daard bereikt.

De evolutieleer wordt voor velen
een nieuw geloof, waardoor men
veel vragen over afkomst en doel
van de mensheid meent te kun-
nen oplossen. In dit alles houdt
men verder op het oude 'verlich-
tingsdenken', waarbij men uit-
gaat van een gesloten wereld-
beeld. Dat wil zeggen, dat alles
volgens natuurlijke wetten ver-
loopt. Er is geen plaats voor het
bovennatuurlijke, voor God de
Schepper en voor Zijn openba-
ring. De mens komt steeds meer
in het middelpunt te staan en het
denken van de mens is de enige
bron van kennis en ook bepalend
voor de normen van het bestaan.
Dit onbepaalde vertrouwen in de
menselijke natuur verklaart de
mens geheel autonoom.

In die gedachtewereld stellen de
Gereformeerde Kerken zich anti-
thetisch op, daarbij zich confron-
terend met de ideeën, die in deze
gedachtewereld voorkomen. In
de 20ste eeuw wordt dit autono-
me denken in een gesloten
wereldbeeld nog in eerste instan-
tie nog sterker, maar door de
rampen in deze eeuw (twee
wereldoorlogen) verandert het
vooruitgangdenken in pessimis-
me en onzekerheid. Velen zoeken
dan uitkomst in autoritaire
bestuursvormen of in allerlei
'nieuwe' vormen van religie.

De 'evangelische en cha- rismatische bewegingen'

Het is duidelijk zijn dat we bij de
deze bewegingen in feite moeten

denken aan een groot aantal ver-
schillende groeperingen of rich-
tingen. Ook hierbij maken we
een keus.

Rij alle verschillen tussen charis-
matisch en evangelisch zijn er
toch ook bepaalde overeenkom-
sten. Te denken is in veel gevallen
o.a. aan de volwassendoop.
De hele kerkgeschiedenis door is
er vaak een sterke drang geweest
naar directe openbaringen en
ingevingen van de Heilige Geest
buiten het geopenbaarde Woord
van God om.

Het gevaar is daarbij levensgroot
aanwezig, dat men het helder
schijnen van de fakkel van Gods
Woord in prediking en verkondig-
ging gaat onderschatten

In de Middeleeuwen, maar ook
in en na de tijd van de Reforma-
tie is die drang naar een directe
'ervaring' vaak aan te wijzen. In
veel gevallen speelt het zich af
aan de rand van de kerk.

Een grote invloed had en heeft,
vooral in de Angelsaksische lan-
den, het Methodisme.

Het is een beweging die zich in
de 18de eeuw vanuit Engeland
verspreidt. Kenmerkend voor
deze beweging is de nadruk die
door de aanhangers wordt
gelegd, niet in de eerste plaats op
het vertrouwen op de verlossing
door Christus, maar op het
gevoel, de ervaring, daarvan.

De invloed in ons land is in de
19de eeuw o.a. te merken in de
kringen van het Rcvcil.

Waar het in deze bewegingen
maar al te vaak om gaat, is het

ontvangen van een zekerheid, een ervaring, door een rechtstreeks aanwijsbaar ingrijpen van de Geest.

Prof. dr. J.W. Maris schrijft over deze gedachten, dat die innerlijke overtuiging, die op een bijzondere emotionele ervaring berust, geschonken door de Heilige Geest, in hun ogen de eigenlijke kracht van het leven van een christen is.

Deze opvattingen van wat wel de 'doop met de Geest' (ook wel de 'second blessing') wordt genoemd, kent sterke arminiaanse trekken: er ligt een sterk accent op de mens, die zelf kiest.

De Pinksterbeweging

In dit verband is een enkele opmerking over de bekende Pinksterbeweging wel op zijn plaats.

Opgemerkt moet worden, dat het streven naar een 'opwekking', een gegrepen worden door de Geest, niet alleen voortkomt uit methodistische gedachten, maar ook uit de Amerikaanse presbyteriaanse kringen.

De zogenaamde 'heiligsbewegingen' in de 19de eeuw vormen een verbinding tussen het Methodisme en de Pinksterbeweging. De noodzakelijk diepe ervaring van de 'doop met de Geest' wordt algemeen als het meest kenmerkende aangegeven. Dat vraagt veel inspanning van de gelovige, men moet zich er echt naar uitstrekken. Het arminiaanse denken over de grote rol van de wil van de mens is regelmatig in de stukken terug te lezen.

In de Pinksterbeweging vinden we dit zelfde denken uit de heiligsbewegingen ook terug. Alleen komt daarbij ook nog sterk naar voren dat men het bewijs wil zien dat de Geest is ontvangen. Dat bewijs zit dan vooral in het spreken in tongen. Ook in het kunnen vertellen over de sterke ervaring bij het ontvan-

Ds. G.H. Kersten, stichter van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord-Amerika, een afsplitsing van de Gereformeerde Kerken in Nederland uit 1907.

gen van de Geestesdoop.

In het begin van de 20ste eeuw groeit de Pinksterbeweging sterk. Vanuit Amerika, o.a. als gevolg van de preken van William J. Seymour uit Los Angeles, groeit de beweging wereldwijd.

De Pinksterbeweging is tegenwoordig wel wat minder dogmatisch wat betreft het moeten spreken in tongentaal en ook over het kunnen vertellen over een 'bijzondere ervaring'.

Toch blijven deze twee zaken van groot belang voor de aanhangers van deze beweging.

De Evangelische Alliantie

Al in het midden van de 19de eeuw is op wereldniveau de Evangelische Alliantie gesticht. Het doel is om het opdringende 'modernisme' tegen te gaan. Het is een kerkoverschrijdende beweging. In de eigen kerken meent men niet voldoende slagkracht te kunnen ontwikkelen.

Het is daarom ook niet een bond van kerken, maar van christenen. Vooral in de kringen van het

Reveil is er veel sympathie. Men gaat uit van de gedachte van een 'onzichtbare kerk'. Over ambten en tuchttoefening wordt niet gesproken.

Men wil een oecumenisch beleven van een geloofsgemeenschap over de muren van de kerken heen. Het charismatisch, evangelisch karakter van de E.A. komt o.a. uit in het accent op de ervaring van het geloof en het accent op de ervaren leiding van de Heilige Geest.

De eerste taak om binnen de gemeente, waar men is geplaatst te vechten voor de heerschappij van het Woord, de tucht te handhaven en hij verdergaande deformatie daai te komen tot reformatie wordt door veel aanhangers van de E.A. niet als de eerste laak gezien.

Als men maar samen de geestelijke eenheid over kerkmuren heen ervaart en zo samen het evangelie van Christus in deze wereld kan uitdragen.

De bevindelijken en de Afscheiding

Het is bekend dat er veel gereformeerden niet met Afscheiding en Doleantie zijn meegegaan. Zij blijven binnen de Hervormde Kerk of hebben zich later toch afgescheiden, maar zijn daarna op zich zelf gebleven. Over deze broeders en zusters een paar opmerkingen.

Niet lang na de Reformatie uit de 16de eeuw vinden we al de eerste sporen van kleine groepen gelovigen die zich niet thuis voelen bij de steeds meer 'verstandelijke' prediking in de Hervormde (= Gereformeerde) kerken van de 17de en 18de eeuw.

In die kerken dringt namelijk steeds meer de geest van de Verlichting door.

De 'oude waarheid' wordt vanaf de kansel niet meer gehoord. In gezelschappen of conventikels zoeken de gelovigen dan stich-

ting bij preken van 'oude schrijvers'.

De gelovige hroeders en zusters trekken zich vaak steeds meer terug in hun conventikels. Helaas worden deze conventikels soms ook meer zelfgenoegzaam en in zichzelf gekeerd. De 'wedergeboeren' mens komt vaak centraal te staan. Maar volgens H. Algra is de Afscheiding nog niet voor de helft te begrijpen, als we niet opmerken, dat het verzet van de conventikels tegen de valse leer dan naar buiten gaat breken. Bij de Afscheiding zijn in veel gevallen die conventikels omgezet in een afgescheiden gemeente. We moeten dankbaar zijn dat in die dorre tijd in deze groepen de fakkel van het Woord toch brandend is gebleven. Maar we moeten ook dankbaar zijn, dat in de kerken van de Afscheiding, door Gods genade, het gevaar is overwonnen, dat het licht ging doven in de schemer van het vrome subjectivisme aldus J. Kamphuis.

De 'bevindelijken'

Wat we nu vandaag 'bevindelijken' noemen vinden we in verschillende kerken terug. De invloed van deze 'stroming' binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken laat ik nu buiten beschouwing. We hopen daar later neg wel op terug te komen. We moeten goed beseffen, dat deze 'bevindelijke' broeders en zusters veel prijs stellen op de naam 'gereformeerd'. En feiten menen ze dat 'de Gereformeerden' eigenlijk neo-gereformeerden (modern) zijn. Ze nemen in deze tijd als het ware enige afstand van liet woord 'gereformeerd' en spreken dan meestal over 'reformatorisch'. Toch menen zij, dat zij eigenlijk het meeste recht hebben op de naam gereformeerd.. Dat ze kerkelijk zo verdeeld zijn is een groot pi-oblecem. Ze werken wel vaak samen, maar dan

bewust zogenaamd 'interkerkelijk'. Als kerkelijke groeperingen, waar veel 'reformatorischen' (bevindelijken) voorkomen, noemen we de volgende groeperingen:

- De Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord Amerika (ongeveer 80.000 leden) met het kerkelijk blad "De Saambinder".
  - De Oud-Gereformeerde Gemeenten (ongeveer 17.000 leden)
  - De Gereformeerde Gemeenten in Nederland (ongeveer 16.000 leden) met het kerkelijk blad "De Wachter Sions".
  - Gereformeerde gemeenten buiten verband en enkele andere zelfstandige gemeenten
  - Een deel van de Gereformeerde Bond in de Hervormde kerk rond het kerkelijk blad "Bewaar het pand". (ongeveer 76.000 leden)
  - Diverse groeperingen rechts van de gereformeerde Bond, die zich verwant voelen met de Gereformeerde Gemeenten
- Bij diverse vormen van samenwerking wordt, zoals gezegd, steeds sterk de nadruk gelegd op het interkerkelijk karakter van

Dr Abraham Kuyper

die samenwerking. We kunnen dan denken aan de politiek (de SGP) en de pers (het Reformatorisch Dagblad).

Enkele opvattingen

In het algemeen zetten de bevindelijken zich af tegen de confessionele lijn van de kerken van de Afscheiding, als deze kerken wijzen op de rijke beloften van het Evangelie. Daarbij hebben de Gereformeerden teruggegrepen op de belijdenis geschriften vanuit de Reformatie.

Deze lijn zien we o.a. bij K. Schilder in de tijd van de Vrijmaking en hij iemand als bijvoorbeeld J. van Genderen binne de Christelijke Gereformeerde Kerken. De bevindelijken kunnen we in zekere zin vaak typeren als conservatief. Ze hechten o.a. aan de zuivere Statenvertaling, de 'oude schrijvers', de ambtskleding en andere zaken.

Van een normatief spreken over de kerk is echter dikwijls geen sprake. De echte kerk is in hun visie immers daar waar de wedergeborenen zijn.

Als het traditionalisme het uitgangspunt blijft, beslaat het gevaar dat de strijd voor Gods koninkrijk maar al te zeer een achterhoedegevecht wordt.

Veel van deze broeders en zusters lijken helaas te veel te letten op de mens en zijn ziel en te weinig op God in de voortgang van Zijn werk. De centrale vraag die toen en nu gesteld moet worden is, of de bevindelijken hun Ieven willen zoeken buiten zichzelf in Christus, die in de verkondiging van Zijn evangelie naar ons toekomt. Of zoeken ze hun heil in de eigen 'bevindelijke' kennis van ellende. Spreken over de vruchten van het geloof is goed, maar die vruchten zijn nooit de wortel, de basis voor ons heil. Het geloof moet zijn eigen bevinding hebben, een bevinding in het licht van Gods Woord. Dan

kan de gelovige dankbaar zijn voor de vruchten van het geloof als gaven van de Geest

De Modernen'

Nog kort iets over de modernen in het begin van de 20ste eeuw. Als we iets willen begrijpen van het 'moderne' denken in die tijd en ook nu, dan zullen we even terug moeten naar de 'Verlichting'. Daarmee bedoelen we een geestelijke stroming, die vooral in de 18de eeuw de mens wil bevrijden **den** ons het gebruik van de rede (de ratio).

Bevrijden **van** alle godsdienstig **en** kerkelijk gezag. De mens moet weer mondig worden en zelf beslissen **over** goed en kwaad. De verlichte mens heeft een onbeperkt vertrouwen in de menselijke i-cdc.

De mens is van nature goed. Hij kan zelf de waarheid over een eventuele God **wel** ontdekken. Dus niet geloven op gezag **van** een ander **of** van een ander woord (Woord).

De bloeitijd van 'het modernisme' valt in de laatste helft van de 19de eeuw. Vooral dus in de tijd tussen Afscheiding en Doleantie. De Gereformeerden hebben de strijd aangebonden met het moderne denken van die dagen. Het is duidelijk, dat dit denken over de autonome mens ook vandaag nog volop aanwezig is. Ze vinden dat de mens een mondig rationeel wezen is, en autonoom in zijn denken en doen. Ze hangen ook een optimistische mensvisie aan, d.w.z. de erfzonde wordt ontkend en de mens is in een evolutionistisch proces van vooruitgang betrokken. Over de zonde oordeelt men, dat het geen overtreding van Gods **wet** is, maar een nog noodzakelijk voorkomende onvolmaaktheid. Zondigen is volgens hen handelen in strijd met de logica van de menselijke ratio, het menselijk verstand. Van verzoening door voldoening wil men niet weten. Door jezelf ten goed te veranderen met Jezus als een groot voorbeeld werk je

als mens aan verzoening. Verzoening met God wordt gezocht in de solidariteit, de lijdende God die mei ons meelijdt.

De Bijbel is een menselijk boek, waarin de ervaringen van anderen zijn gebundeld.

Dr. A. Kuyper heeft in 1881 bij zijn aftreden als rector van de V.U. gesproken over:

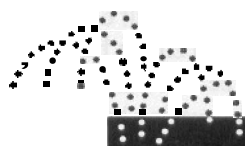
"De hedendaagsche Schriftcritiek in haar bedenkelijke strekking voor de gemeente des levenden Gods"

Volgens Kuyper deed de schriftcritiek de theologie doodblossen, ontroofde **aan** de gemeente haas Bijbel en leverde de belijders over aan de meest ondraaglijke macht van de theologen.

En Bavinck schrijft een aantal jaren later: *"het modernisme aanvaardde de wereldbeschouwing, die toenmaals voor de ware werd uitgegeven, zonder enige kritiek, en gaf op haar eisch ineens alle christelijke leerstukken prijs"*.

Gereformeerd is immers ook een hand hebben met de kerk van het verleden. Een hand aan de leerstukken, zoals de kerk die in het verleden op basis van de Bijbel heeft verwoord.

Drs. C. Hoksbergen is o.a. oud docent van Gereformeerde Hogeschool in Zwolle en studieleider-coördinator van de Opleiding Gereformeerde Godsdienstleraren

Postbus 499, 8000 AL ZWOLLE

Telefoon: 038-4270400
Fax: 038-4270401
E-mail: gvi@obouw.nl

Gratis materialen downloaden voor uw gemeente.
internetpagina: www.steunpuntgemeenteopbouw.nl

Geerds Consult → Creatief en toekomstgericht

- * coaching & **supervisie**
- * loopbaan- en outplacementbegeleiding
- * **conflicthantering en -bemiddeling**

Drs. J.F. (Koos) Geerds - Wicherserf 19 - 7722 AT Dalfsen
Tel. 0529-432766; E-mail: geerdsconsult@wxs.nl

GEMEENTENPROJECT: HOE, WAT, VOOR WIE?

K. Koelewijn

Op 29 december j.l. vierde het GemeenteNproject haar eerste lustrum. Het laatste weekend van 1996 kwamen een aantal jongeren en een aantal dominees bij elkaar voor een brainstorm-weekend over de vraag: 'Op welke manier kunnen zestig enthousiaste jongeren anno 1999 als getuigen ingezet worden in Gods Koninkrijk?'

Directe aanleiding voor dit weekend was het feit dat de vereniging Evangelisatie & Recreatie niet meer terug mocht komen op een camping omdat daar tijdens het laatste zomerproject twee personen hun leven aan Jezus hadden gegeven. Het is kennelijk het 'succes' dat de jaloezie en de vijandschap opwekt. Het resultaat van het genoemde weekend was de kiem van een project dat nu binnen gereformeerd Nederland bekend staat als GemeenteNproject.

Jongeren in de kerk

De kerken tellen een grote groep jongvolwassenen, die graag iets willen doen om hun eigen gemeente te versterken. Het is deze groep aan wie het GemeenteNproject handvatten en know-how wil bieden om hun activiteiten in de gemeente vorm te geven. Het GemeenteNproject ziet kans voor hen te fungeren als 'leerwerkplaats' en als 'ontwikkelcentrum'. Het eigenlijke doel is dat jonge christenen worden toegerust voor de taak om hun omgeving in beweging te zetten. Het middel om dit doel te bereiken is het zogeheten leerwerktraject, waarin inspiratie, bemoediging en ontwikkeling centraal staan. Daarover straks meer.

Organisatie

Het GemeenteNproject is voor

en van jong volwassenen (20 – 35 jarigen). Zij brengen zelf het kader voort dat voor de continuïteit zorgt. De vijfhoofdige kerngroep legt jaarlijks verantwoording af aan het deputaatschap Toerusting Evangeliserende Gemeente. De kerngroep stuurt vier jaargroepen aan (van circa 35 personen) met elk een eigen kader van circa 6 personen. Verder zijn er nog 2 werkgroepen. De ene werkgroep organiseert de tweejaarlijkse GP-studiereis. De andere werkgroep organiseert het tweejaarlijkse GP-Congres.

Werkwijze

Het programma van het leerwerktraject bestaat uit 9 contactmomenten, verdeeld over twee jaar (4 weekenden en 5 zaterdagen) en is opgedeeld in drie fasen:

- **Hart fase:** Hierin richt men zich op de vraag hoe men een warm

hart kan krijgen voor de eigen plaatselijke gemeente. Samen wordt studie gemaakt van hoe de bijbel spreekt over gemeente-zijn, de verhouding gemeenteopbouw - evangelisatie en de rollen van de kerkenraad en de gemeenteleden hierin. Nadruk in deze fase ligt op de ontwikkeling van een christelijke houding die je mag aannemen in je eigen omgeving.

- **Gaven fase:** Vervolgens spreekt de jaargroep over Gods genadegaven en hoe deze binnen een gemeente een rol kunnen spelen. Aan de orde komt onder andere hoe genadegaven zich verhouden tot het kerkelijk ambt.

- **Inzet fase:** Tenslotte leren de deelnemers hoe ze hun hart voor hun gemeente kunnen inzetten op een plek die aansluit bij de gaven die zij van God hebben gekregen. Ze leren hoe ze zelf een levende steen kunnen zijn in hun gemeente en hoe ze met hun opgedane kennis en ervaring hun gemeente kunnen dienen.

Het principe van het leerwerktraject is dat deelnemers tijdens een contactmoment iets leren en daarmee aan het 'werk' gaan in de eigen gemeente. Daarbij gaat het niet om allerlei activiteiten die ineens opgepakt moeten worden. Het werk in de eigen gemeente bestaat meer in het krijgen van inzicht vanuit welke houding men zich beschikbaar mag stellen aan God en aan Zijn gemeente.

Het leerwerktraject gaat daarbij uit van de visie dat er steeds aansluiting gevonden moet worden bij wat in de eigen plaatselijke gemeente aanwezig is.

1997 – 2001: een korte terugblik

1997 was voor de initiatiefgroep van het GP het jaar van voorbereiden. In dat jaar is ook aansluiting gezocht en gevonden bij het Landelijk Verband voor Evangelisatie Arbeid (tegenwoordig: Deputaatschap Toerusting Evangeliserende Gemeente). Van 1998 tot 2000 is proef gedraaid met het eerste leerwerktraject. Vast onderdeel van het leerwerktraject is een studiereis 'naar een reformatie'. In 1998 is een reis gemaakt naar Genève. Het relevant maken van het leven en werk van *Johannes Calvijn* voor ons christen-zijn vandaag stond centraal. Professor J. Kamphuis was de leermeester. Toen in 2000 zicht kwam op de definitieve vorm van het leerwerktraject is eind 2000 een landelijke manifestatie georganiseerd waarin het GemeenteNproject zich heeft gepresenteerd als een werkplaats waar jongeren van dominees en andere deskundigen leren hoe ze handen en voeten kunnen geven aan hun christen – zijn binnen hun eigen plaatselijke gemeente. In 2001 zijn twee jaargroepen van start gegaan. De eerste groep heeft de hartfase inmiddels met succes doorlopen en de tweede groep staat aan het begin van haar traject. Ook is inmiddels de tweede studiereis afgerond. Een reis naar de gebieden waar het leven en werk van Guido de Bres zich afspeelde. De inhoudelijke bijdragen kwamen dit keer van de hand van historicus drs. H. Veldman (Zuidhorn), ds. E. Luth (Almelo) en ds. J.H. Smit (Brunsum-Treebeek). Een verslag van deze reis is te lezen in 'De Reformatie' van 8 december jl.

Programma voor 2002 – 2004

Voor de jaren 2002 – 2004 staat,

zo de Here wil, het volgende op het programma:

- In 2002 starten de 3e en 4e jaargroep.
- Er komt een tweede GP Congres op 13 en 14 september 2002 met 500 jonge mensen. Ook verwachten we 200 ambtsdragers.
- In 2003 en 2004 starten de jaargroepen vijf tot en met acht. In 2003 staat weer een studiereis 'naar een reformatie' gepland en in 2004 het derde GP - congres.

Onze kerken en GemeenteNproject

Een christelijke gemeente heeft – als het goed is – een krachtige uitstraling. Het maakt gemeentelieden enthousiast en heeft werfkracht naar de buitenwereld. Gemeentelieden die weten wat gemeente-zijn inhoudt versterken de werfkracht van de gemeente. Gemeentelieden die een passende plek in hun kerk willen innemen, moeten weten wie ze zelf zijn. In een periode van twee jaar leert men daarin zijn weg onder deskundige begeleiding. Het GemeenteNproject helpt daarnaast de deelnemers ook een goede visie op de gemeente te ontwikkelen, zoals Christus het bedoeld heeft. Op alle fronten zet Hij mensen in met passende gaven. Voor de kerken geldt intussen: werken aan de toekomst betekent het ontwikkelen van nieuw kader (ouderlingen, diaconen en predikanten). De toelatingseisen voor GemeenteNproject zijn tweemaal:
1. Ben je bereid je beschikbaar te stellen aan God?
2. Ben je bereid je beschikbaar te stellen aan je eigen gemeente? De beschikbaarstelling maakt iemand ootmoedig ten opzichte van God. En dus dienstbaar aan Zijn koninkrijk.

Uit deelnemersaantallen is te

concluderen dat er behoefte is aan GemeenteNproject. De Landelijke Manifestatie 2000 had als doel 100 jonge mensen uit het hele land bij elkaar te brengen die van betekenis voor hun gemeente willen zijn. De uiteindelijk 300 aanmeldingen overtroffen alle verwachtingen. Met betrekking tot de leerwerktrajecten was het doel: elk halfjaar een nieuw leerwerktraject starten. Dit blijkt te slagen met iedere keer weer zo'n 35 deelnemers per groep. GP-docenten zoals predikanten, professoren en andere deskundigen maken graag tijd vrij, omdat zij het belangrijk vinden jonge mensen tot bloei komen in de kerken en toekomstig kader worden. Ook ouderen vinden GemeenteNproject belangrijk. De aanloopkosten, zoals de eerste studiereis en de publiciteitscampagne, zijn met behulp van hun financiële ondersteuning gerealiseerd. De continuïteit voor kaderontwikkeling van jonge kerkmensen voor de toekomst ligt Deo Volente gewaarborgd in een door de synode gesteund deputaatschap.

Drs. K. Koelewijn is voorzitter van de kerngroep GemeenteNproject. Het GemeenteNproject is een onderdeel van het deputaatschap Toerusting Evangeliserende Gemeente.

Het GemeenteNproject start op 22 en 23 februari 2002 haar derde leerwerktraject. Info bij Klaas Koelewijn 043-3431968 / 06-51 44 59 30 of Marije Ziedses des Planter 0344 - 614717. Aanmeldingen: [www. GemeenteNproject.nl](http://www.GemeenteNproject.nl)

Het GP organiseert op 13 en 14 september 2002 haar 2de congres in De Bron te Dalfsen. Het thema is 'Hier ben ik, om U te dienen HEER'. Hier worden 500 jongvolwassenen en 200 ambtsdragers verwacht. Opgeven is nu al mogelijk bij bovengenoemde adressen.

LIED 456: ZEGEN ONS, ALGOEDE

J. Smelik

lied van de week

De auteur van gezang 456 uit het Liedboek, Johannes Evangelista Gossner, werd in 1773 te Hausen bij Günzberg aan der Donau (Beieren) geboren. Na zijn theologie-studie werd hij tot priester gewijd. Nadat hij vanwege zijn denkbeelden uit Beieren verban- nen was, werd hij godsdienstle- raar te Düsseldorf en Petersburg (Leningrad). Maar ook hier werd hij verdreven. In 1826 sloot hij zich aan bij de Evangelische Kir- che. Drie jaar later werd hij pre- dikant van de Bettelhernkirche te Berlijn. Gossner was vooral actief op zendingsgebied. Hij richtte in 1836 de "Gossner Mis- sionsverein" op, en had veel internationale contacten, zoals met de bekende Nederlandse zendingsman O.G. Heldring. Gos- sner overleed in 1858.

In 1825, dus een jaar voordat Gossner protestant werd, publi- ceerde hij de bundel *Sammlung auserlesener Lieder von der erlös- enden Liebe*. Het lied "Segne und behüte" is het enige gezang uit dit liedboek dat tot op de dag van vandaag bekend en geliefd bleef. Sinds het einde van de negentien- de eeuw is het lied te vinden in het *Gesangbuch der evangelischen Brüdergemeine*, waar het functio- neert als een van de twee *Schluss- lieder* (slotliederen).

De oorspronkelijke Duitse tekst luidt:

1. Segne und behüte I uns nach deiner Güte! / Herr, erhebe dein Angesicht / über uns und gib uns Licht!

2. Schenk uns deinen Frieden / alle Tag hienieden! I Gib uns dei- nen heiligen Geist, / der uns stets zu Christo weist!

3. Amen, amen, amen! Ehre sei dem Namen / unsers Herren Jesu Christ, / der der Erst und Letzte ist!

In het tweede couplet wordt ver- wezen naar het Johannes-evange- lie, waar geschreven staat dat de Heilige Geest alles zal medelen wat Christus gezegd heeft (Joh. 14:26, 15:26, 16:14,15). Zonder problemen herkent men in de laatste strofe de woorden uit Openbaring (1:8, 21:6, 22:13) waar Christus Zichzelf de Alfa en Omega, de Eerste en de Laatste noemt.

Aan het begin van de vorige eeuw maakte Jacqueline van der Waals een Nederlandse vertaling van het lied, die vooral bekend werd via de bundel *Oude en Nieuwe Zangen* (1911) van mej. S.M. Wocnsel Kooy. Van der Waals was echter niet de eerste die een Nederlandse versie lever- de. Want in 1882 had dominee C.S. Adema van Scheltema in de vierde jaargang van zijn bekende serie liedbundels *Neerbosch' Zangen* een zeer vrije bewerking gepubliceerd onder de titel "Hoogepriesterlijke zegen". In het Gezangboek van de *Evangelische Broedergemeente in Neder- land* staat een iets andere versie dan in het *Liedboek voor de Ker- ken*. De eerste strofe opent daar met: *Wilt, o Bron van leven, ons uw zegen geven*. Het laatste cou- plet luidt: *Amen, amen, amen! Loven wij nu samen Jezus, Chris- tus, onze Heer. Amen, Hem, alleen zij eer!*

Inhoud

Het meest opvallende woord in de eerste strofe is ongetwijfeld "Algoede". Deze benaming voor God wordt niet in de Schrift gevonden. Maar van wat liet woord *uitdrukt*, staat de Bijbel vol: de volmaakte, eindeloze, onuitputtelijke godheid van God, zoals die het meest duide-

lijk en rijk geopenbaard werd in Christus. God alleen is goed en goeddoende (Ps. 119:68, Marc. 10:18). Met de woorden van de Nederlandse Geloofsbelijdenis belijden we dat God "volkomen goed" is (NGB art. 1), en dat Hij op geen enkele wijze de auteur van het kwade is. Alle zegen komt van boven. In de eerste regel van het lied wordt op zin- volle wijze de volmaakte goed- heid van God gekoppeld aan de smeekbede om zijn zegen.

Binnen de context van dit lied is de benaming niet eenzijdig, omdat zo Gods oordelen en straf op de zonde terzijde geschoven zouden worden. Immers, God *zegt* op grond van zijn *god- heid*, en niet (mede) op grond van zijn *toorn* over de *zonde*. Wie de oorspronkelijke Duitse tekst bekijkt, ziet in de tweede regel de woorden "nach deiner Güte" (naar uw goedheid). Dat is in de Nederlandse vertaling verwerkt in het woord "Algoede".

De benaming "Algoede" gaat dus over één van Gods volkomenhe- den, en *niet* over alverzoening. Net zo min als op grond van psalm 145 vers 6 ("De Here is goed voor allen") een alverzoen- ings-leer verdedigd zou kunnen worden. De belijdenis van Gods volkomen goedheid mag en kan men niet uitspelen tegen de belij- denis van zijn rechtvaardige toorn over de zonde en van het laatste oordeel.

In de tweede strofe wordt gevraagd of God zijn vrede in ons hart wil storten. Het is jam- mer dat in dit couplet de verwij- zing uit het oorspronkelijke lied dat de Geest ons op Christus moet wijzen, niet verwerkt is. Hetzelfde geldt voor het derde couplet van het Duitse lied, waar

gereferereerd wordt aan de bijbel-
se notie dat Christus de Eerste
en de Laatste is.

Gebruik

Het lied heeft bij de Broedergemeente doorgaans gefungeerd als slotzang bij de samenkomsten. Ook binnen **onze** liturgische praktijk lijkt het lied daartoe ook het meest geëigend. Ei zijn diverse kerken waar de derde strofe van het lied gebruikt wordt als "amen" na de slotzegen. **Dat is een mogelijkheid. Ook kan men de eerste twee coupletten vooraf gaande aan de zegen zingen, en het derde direct daarna.** Het spreekt vanzelf dat organisten bij strofe 3 dan geen **voorspel** of intonatie hoeven te spelen.

Melodie

De melodie van de bekende heren-
hutter cantor Christian Gregor
(1723-1801) is voor **verschillende**
liedteksten gebruikt, waaronder
dus de tekst van Gossner. De
melodie werd gepubliceerd in
Gregors *Choral-Buch* **enthaltend**
alle zu dem Gesangbuche der
Evangelischen Brüder-Gemeinen
vom Jahre 1778 gehörige M & -
dien (1784).

De melodie behoort tot de een-
voudigste uit het *Liedboek voor*
de Kerken. De regels 1 en 2 zijn
identiek. Het begin van regel 3 is
gelijk aan de voorgaande regels,
maar dan **één** toon hoger.

*Dr. J. Smelik is musicoloog/hymno-
loog en woont in Zuidhorn*

uif de kerken

Zwijndrecht – Nieuw adres ds.
P.J. de Haan: Westerwijk 1.3334
GR Zwijndrecht, tel. 078-
6299507 (privé), 078-6299508
(werk).

De Bilt-Bilthoven – Beroepen:
R. Heida te Monster

Zevenbergen – Beroepen: G.A.
Snip te Edmonton (Canadian
Reformed Churches)

Heemse – Beroepen: H. Sj.
Wiersma te Spakenburg-Noord

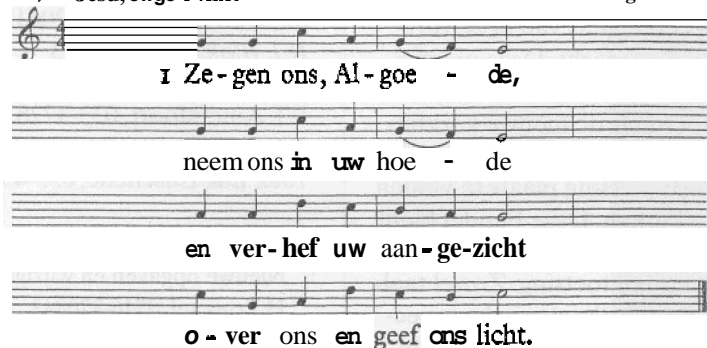
Urk – Beroepen: C.J. Mewe te
Spakenburg-Zuid

Adres Synode – Adres van de
generale synode van Zuidhorn
2002 is: postbus 18, 9800 AH
Zuidhorn, e-mail: synode@gkv.nl

Zwolle-Zuid – Beroepbaar per
15 februari: ds. J.W. Boerma,
voorheen dovenpredikant. Boer-
ma wordt opgevolgd door ds. Tj.
Van Dijk. Adres ds. Boerma:
Coreernark 10, 801h LA Zwol-
le; tel. 038-4653473; e-mail: boer-
maj@hetnet.nl

Bedum – Nieuw e-mail adres
voor het scribaat: [scriba@gkv-
bedum.nl](mailto:scriba@gkv-bedum.nl)

Segne und behure
wijze: Jesu, ewge Sonne Christian Gregor 1784

2 Stort, op **onze** bede,
in **ons** hart uw vrede,
en **vervul** ons met de kracht
van **uw** Geest bij **dag** en nacht.

3 Amen, amen, amen?
Dat **wij** niet beschamen
Jezus Christus onze Heer,
amen, God, uw naam ter eer!

Johannes Gossner (1773-1858)
Vertaling Jacqueline E. van der Waals (1868-1922)

*Gezegend zij de Goden Vader van onze Here Jezus Christus,
die ons met allerlei geestelijke zegen in de hemelse gewesten
gezegend heeft in Christus.*

Efeziërs 1:3

nieuw uitgekomen

We kondigen hier kort enkele nieuw uitgekomen boeken aan. Mogelijk komt ons blad in een bredere bespreking op één of meer titels nader terug.

Bijbels Dagboek 2002

Voor iedere dag iets speciaals. Een bepaalde gedachte vanuit Gods Woord voor ons leven nu. Verdieping van onze relatie met de Here God. Inzicht in de samenhangende boodschap van de bijbelboeken. Omgaan met de dagelijkse spanning om als zondaren toch als Gods kinderen te mogen leven. Verwondering om wat de Here ons geeft in elkaar en zijn grote schepping. Dertien verschillende auteurs laten in dit dagboek 2002 elk op eigen wijze iets van Gods werkelijkheid zien. Her is een gevarieerd dagboek met verschillende stijlen. Maar in alle variatie komt de eenheid in het geloof naar voren. Aan het slot van elke overdenking wordt een Psalm of Gezang opgegeven. Enkele auteurs geven daarbij ook mogelijkheden aan uit het Liedboek.

Uitgeverij De Vuurbaak Barneveld, f 19,90

Postille 2001-2002

Postille 53 bevat preekschetsen voor het kerkelijk jaar 2001-2002 (met een bijzondere aandacht voor het Matteusevangelie). De inleidende artikelen van prof. dr. H.W. de Knijff en dr. R. Bos gaan in op de vraag hoe in een preek de heiligheid van God op een goede manier ter sprake kan komen. Daarnaast zijn enkele

preekschetsen aan het thema van de wraak van God gewijd: een schets richt zich op de context van justitiepastoraat, een andere neemt het perspectief in van slachtoffers van seksueel geweld. Evenals voorgaande jaren biedt deze Postille ook een overzicht van nieuwe homiletische literatuur.

Uitgeverij Roekencentrum Zoetermeer, f 48,58 (266 blz.)

Naar een nieuwe kerkbijbel, een handreiking voor het beoordelen van de Nieuwe Bijbelvertaling

onder redactie van Henk Room en Wolter Rose

In 2004 wordt de Nieuwe Bijbelvertaling op de markt gebracht. In vele kerken en kringen is de discussie al losgekomen over de voors en tegens van deze vertaling. En terecht. Deze nieuwe vertaling wordt immers gepresenteerd als de nieuwe kerkbijbel. Daarom dient er een zorgvuldige toetsing plaats te vinden in de kerken. Deze bundel biedt een handreiking voor deze belangrijke toetsing. Zowel taalkundige als theologische aspecten worden in geding gebracht, gelardeerd met de nodige voorbeelden uit de reeds gepubliceerde gedeeltes. Met behulp van de hier aangereikte criteria kan de bijbellezer zelf de toetsing van de nieuwe vertaling ter hand nemen. Dit is het tweede deel van de TU-Bezinningscirkels die is opgezet in nauwe samenwerking met de Theologische Universiteit van Kampen (Broederweg).

Uitgeverij De Vuurbaak Barneveld, f 27,50 (106 blz.)

uit de kerken

Beroepbaar¹

Kandidaten:

E.J. Meijer, Andoorn 99,8265 KK Kampen. 038-3323909, e-mail: ejmeijer@wxs.nl.
J.M. Haak, Beethovenlaan 424, X03L CD Zwolle. 038-4234550

Predikanten:

J.W. Boerma, Corceemarke 10, 801h LA Zwolle, 038-4653473, e-mail: boermaj@hetnet.nl (per 15 februari)
G.J. Bruijn, Goudkruid 42,3068 SZ Rotterdam, 010-2206124
R.J. Blok, 06-21272713
J. de Wolf, Mignonpad 22,3816 ET Amersfoort. 033-4728793
i?E Lameris, Westerstraat 300, 7522 DK Enschede. 053-4360112

¹ Nieuwe opgaven en wijzigingen: H.Prins, tel. 0546-870843

We zijn teveel op onszelf gericht

In *CVKoers* van december schreven *Henk Jan Kamsteeg* en *Ronald Westerbeek* over een onderzoek van het Leger des Heils, 'De achterkant van de welvaart. Sociale verbondenheid levert belangrijke bijdrage aan een zinvol bestaan'. Achter een facade van ronkende tevredenheid verlangt Nederland naar een zinvoller leven:

Op het eerste gezicht lijken wij. Nederlanders, tevreden te zijn over ons bestaan. Liefst 91 procent geeft dat tenminste aan in een grootschalig onderzoek dat het NIPO uitvoerde in opdracht van het Leger des Heils. Erg jaloers op de buurman hoeven we dus ook niet te zijn. Slechts één op de tien Nederlanders vindt dat de burens of collega's het werkelijk beter hebben getroffen dan hijzelf. En laten we wel zijn: tweederde heeft geen enkele behoefte aan iets dat zijn of haar leven zinvoller zou moeten maken. Dat het leven zinloos zou zijn, is een notie waarmee bijna niemand iets kan. het gaat goed met Nederland.

En toch... onze welvaart heeft een achterkant. We werken met z'n allen zo hard om dat ruimere huis met die grote tuin te kunnen betalen - we consumeren dat het een lieve lust is, en niet alléén in de decembermaand - dat we elkaar misschien wel een beetje uit het oog verliezen. Dat is geen moraalkreet van een wollige sociaalwerker, diep in ons hart weten we het bijna allemaal: we zijn te veel op onszelf gericht. En vinden we dat erg? Jazeker, tweederde van de Nederlandse bevolking vreest dat de samenleving ten onder gaat aan de toenemende individualisering. Want we zien mensen vereenzamen, ouderen die

zich 'te pletter vervelen', en misschien vereenzamen we ook zelf, in de stilte van ons hart, meer dan we willen toegeven.

Keerzijde

En dan de keerzijde van de cijfers, want niets is zo bedrieglijk als statistieken. Tegenover de overgrote meerderheid die dik tevreden is, staat 'slechts' 8 procent die dat niet is: altijd nog één miljoen Nederlanders beven de achttien die ontevreden zijn over hun leven. Slechts 3 procent vindt dat het leven geen enkele zin heeft. In absolute aantallen hebben we het dan altijd nog over 360.000 mensen die volstrekte zinloosheid ervaren in hun leven. Uit het onderzoek blijkt dat liet vooral om mensen gaat, die eenzaam zijn. Zinvol leven blijkt niet alleen moeilijk voor mensen die ontevreden zijn over hun bestaan. Vier van de tien Nederlanders - en zelfs de helft van de ouderen - vinden dat maar een moeilijke doelstelling in het leven. Want hoe doe je dat in vredesnaam: zin geven aan je leven? Vooral eenzame mensen en mensen die zich zorgen maken om hun financiële situatie, hebben hier moeite mee. Bijna eenderde van de Nederlanders geeft aan echt behoefte te hebben aan iets dat hun leven zinvoller maakt...

De cijfers zijn afkomstig uit het deelrapport *De achterkant van de welvaart*, geschreven door NIPO Consult en het Leger des Heils, dat over enkele weken officieel wordt gepubliceerd. In het rapport zijn uitslagen verwerkt van een grootschalig onderzoek onder de Nederlandse bevolking naar de beleving van sociale thema's. De onderzoekers concluderen dat opvallend veel Nederlanders hun leven als weinig zinvol ervaren. Opvallend veel mensen geven aan zich eenzaam te voelen en

G.J. van Middelkoop

meeglezen

zich in een sociaal isolement te bevinden.

Dit heeft - maken de onderzoekers uit de enquête-antwoorden op - alles te maken met de vervlakking van normen en waarden in de maatschappij, het gebrek aan binding met mensen in de eigen omgeving en met sociale uitsluiting van probleemgroepen.

Kansen voor de kerk

Kunnen de kerken een rol van betekenis spelen? Als je afgaat op de uitkomsten van het onderzoek, zijn er zeker openingen. De ondertitel van het rapport luidt: *Sociale verbondenheid levert belangrijke bijdrage aan een zinvol bestaan*. En ondanks de secularisatie, meent een belangrijk deel van de bevolking dat het christendom en de kerk in staat zijn de sociale binding tussen mensen te bevorderen en het toenemende individualisme te keren.

Bijna de helft van de Nederlanders vindt het belangrijk te leven volgens christelijke normen en waarden. En evenveel Nederlanders denken dat de kerk hierin een belangrijke leerschool kan zijn. Een op de drie Nederlanders kent de kerk ook een andere taak toe: de mogelijkheid bieden elkaar te ontmoeten en te onthaasten.

Theologische Universiteit Kampen

Curatorium stelt formatieplan vast

Het curatorium van de theologische universiteit heeft in haar vergadering van 10 januari jl. een **formatieplan** vastgesteld voor de periode 2002-2005. Het opstellen van een dergelijk plan helpt het curatorium om de universiteit goed te besturen. Maar met het document wil het curatorium ook de kerken informeren. De generale synode heeft ook gevraagd om inzicht in de formatie(behoeft) van de universiteit. Het formatieplan dient volgens het Statuut als uitgangspunt voor eventuele benoemingen. Dit plan is vastgesteld op basis van de berekende docentenbelasting voor de drie werkproccssen: onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening. Ook werden de ondersteunende taken op een rijtje gezet. Het blijkt dat de aanwezige formatie vrij dicht de noodzakelijk formatie benadert. Op een paar onderdelen is er een gering tekort. In de komende periode is in beperkte mate extra menskracht nodig voor systeembeheer, kwaliteitszorg en voor de

onderwerpsontsluiting van de bibliotheek. De uitbreiding heeft alles te maken met de eisen die anno 2002 aan de universiteit worden gesteld door de studenten, medewerkers en door de overheid. Het curatorium heeft uitvoerig gesproken over de evaluatie van de nieuwe bestuursstructuur. Deze evaluatie is door de laatstgenoemde synode opgedragen. Een aantal aanpassingen die in een evaluatierapport zijn voorgesteld heeft het curatorium overgenomen. Dat betreft met name de interne organisatie. Voorzover het rapport over de relatie met de kerken handelt wordt het voor nadere bezinning aangehouden.

Het curatorium is nog niet gereed gekomen met het onderzoek naar andere vormen van financiering van de universiteit. De instelling wordt geheel door de kerken zelf bekostigd. De synode van Leusden gaf opdracht om over andere vormen van financiering te rapporteren. De bezinning daarover zal in maart worden afgerond.

De begroting voor het jaar 2002 is met algemene stemmen aanvaard. De cijfers komen wat gunstiger uit dan in de meerjarenbegroting was

voorzien. Er is in overeenstemming met de opdracht van de synode een voorstel gereed gemaakt over de preekbevoegdheid van assistenten in opleiding. De eivaring die hiermee de laatste jaren is opgedaan wordt daarin verwerkt.

Het curatorium heeft een voordracht opgesteld voor de komende vacature voor de didactiek van de catechese. De vergadering heeft kennis genomen van een notitie over het beroepsbeeld en het beroepsprofiel van een gereformeerd predikant. Ze heeft er haar goedkeuring aan gegeven dat het document dient als uitgangspunt voor de nieuwe eindtermen voor het onderwijs.

De president-curator memoscrft met dankbaarheid de 80ste verjaardag van prof. J. Kamphuis en het feit dat het deze maand 50 jaar geleden is dat prof. drs. J.P. Lettinga zijn werk aan de universiteit begon. Het curatorium laat zich vertegenwoordigen bij het afscheid van dr. P.H.R. van Houwelingen van de kerk te Nijkerk en hij de inauguratie van prof. dr. G. C. den Hertog aan de universiteit van Apeldoorn.

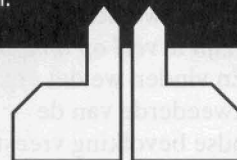
J.W. van der Jagt, assessor

Uw kerk Beter verzekerd!

optimale dekking
& minimale premie

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen, www.donatus.nl

Verzekeren van kerken en kerkelijke gebouwen is ons vak. Al **generaties lang**. Als onderlinge verzekeringsmaatschappij houden we de premies laag. Sterker nog, we restitueren zelfs 50% (!) Is uw kerk nog niet door Donatus verzekerd? Vraag dan vandaag nog vrijblijvend een offerte aan.

donatus

tel. 073-5221700